Roman
Sv.
(Br)

GYCKLEJÖSSAR OCH ANDRA FRAMSTÅENDE SYNDARE

UTVALDA UR

THURE SÄLLBERGS HUMORISTISKA GALLERI

MED 24 ILLUSTRATIONER

BEIJERS BOKFÖRLAGSAKTIEBOLAG, STOCKHOLM

Pris 25 öre.

GYCKLEJÖSSAR OCH ANDRA FRAMSTÅENDE SYNDARE

UTVALDA UR

THURE SÄLLBERGS

HUMORISTISKA GALLERI

MED 24 ILLUSTRATIONER

STOCKHOLM
BEIJERS BOKFÖRLAGSAKTIEBOLAG

Stockholm 1911. Tryckt hos Beijers Bokförlagsaktiebolag.

Insnöad.

Det finnes mångahanda farligheter till här i världen, för hvilka en man kan råka ut under vandringen genom jämmerdalen. Och bland dessa farligheter äro snöstormar och illvettiga fruntimmer ingalunda de minsta.

För min del och af egen erfarenhet får jag dock betyga, att jag tio tusen gånger hellre vill rida ut den rysligaste snöstorm än — hum — än — komma ut för en illvettig kvinna. Stormen går öfver och lägger sig till ro, men det sabla fruntimret hvilar icke af sitt arbete och stoppar icke sitt gräl- och träteverk, förrän döden förseglar hennes tunga och förlamar hennes naglar. Och det dröjer han vanligen allt för länge med att göra.

Detta kan måhända för en och annan synas vara ett hårdt och gudlöst tal, men jag har stora skäl att yttra dylika ord.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Det har i grannhället länge varit i hvar mans mun, hur illa Johannes och Johanna i Jonsbo lefvat med hvarandra. Men ingen mänska har kastat så mycke som den allra lilla minsta sten på Johannes, utan alla ha' var't öfverens om, att Johanna har haft skulden.

Till och med när det dunstade ut, att Johannes tidt som oftast plägade smita ner till änkan i Fridhemmet — som var't hans fästmö förr i världen, innan Johanna kom och fördärfvade lifvet för honom — fanns det ingen, som förklenade Johannes för den sakens skull, utan alla, såväl karlar som fruntimmer, sa' med en mun:

— Dä' gör han min själ rätt i! Han kan nog behöfva litet vederkvickelse, stackarn!

Och det säger jag, att rätt så stort helgon jag är, skulle jag göra precis på samma sätt som Johannes, om jag vore i hans kläder.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Nu vet ni, att vi för lite sen hade en förskräcklig snöstorm en lördag och en söndag. Han kom från Ryssland, den uslingen, och ville precis fördränka hela världen, stoppade hela järnvägståg och åsamkade oss en gruflig kostnad och stora omak förmedelst skottning och snöplogning.

På söndagen kom det ut bud i grannhället, att Johannes i Jonsbo hade försvunnit, och vi trodde inte annat, än han var't ute och kommit om i snön. Vi voro hela söndagen i färd med att leta efter honom, men nå'n Johannes sågo vi aldrig till. Johanna bölade och tjöt och

hade bud neråt Fridhemmet, men där hade ingen heller sett honom. Till och med änkan var inte hemma. Hon hade gått te' Blankebo kvällen förut för att se till sin sjuka mor, hade man svarat budet, och Johannes hade inte var't synlig där nere på den dag man mindes, upplyste drängen på stället.

— Jaha, då ska' en få si, att han gjort af med sig, mente vi lite till mans och ömkade oss öfver honom. Men vi tyckte på samma gång, att det var lika godt åt Johanna.

Måndagen gick, och ingen Johannes kom till bys. Då voro vi, förstås, allesammans säkra på, att det var galet ställdt med honom.

Men ett litet grand före läggedags på måndagen, och just när jag var i färd med att stänga förstudörren hemma i Skällebo, kom, minsann, Johannes stöflande.

— Hä, ä' du inte döer? skrek ja' till.

— Nähä, men inte långt ifrå'! Ja' har var't i den värsta klabbasjon å i så'na omständigheter, att ingen kan tänka sej värre, å nu ha' ja' kommit te' dej för å få hjälp i mitt elände. Du får lof följa me' hem och hjälpa me' mä Johanna, för du ä' den störste mästare i ljugning som finns! stammade karlen.

— Nu ska' du inte smeckra mej, för ja' kan, gu' nåde mej, knappt ljuga te' husbehof. Men kan ja' va' dej te gagn å nötta, så vell ja' gärna stå en medkresten bi efter förmåga! lät jag.

Och så talade han om sin sak för mej.

På lörda'n, just i solagången på aftonen, hade det kommit på honom att svänga ner till Lena i Fridhemmet. Han tyckte inte att blåsten var så värst svår just då. Tvärtom ansåg han, att vädret var passligt för hans företag, ty när det är ledt ute, är man ju inte så utsatt för att träffa folk på vägarna, som se hvart en tar vägen.

— Dä' håller streck. Men hvad tänkte du säja Johanna att du var't, när du kom igen! lät jag.

— Att ja' var't i Månsabo och kräft pengar! — Nå, jag gick och plumsade i snön och kom te' Fridhem och gjorde tecken åt Lena. En får lof passa sej där också för drängens och pigans skull, kan tänka! suckade Johannes.

— Dä' begrips! Fortsätt!

Ja, så talade han om, att när han funnit, att Lena förstått tecknet, hade han smugit sig bort åt badstun, där han och Lena plägade träffas, då de ibland ville språka med hvarandra. Några minuter efteråt hade Lena kommit och varit lite grannklädd. Hon hade lurat sitt husfolk med att säga, att hon skulle gå och se till mor sin. Därför hade hon för syns skull en korf och en pannkaka med sej i ett litet knyte. Och hon hade nog också tänkt att gå te' Blankebo också, om det stått till för henne.

Sen hade de satt sej i badstun och pratat och inte tänkt på hvad tiden led.

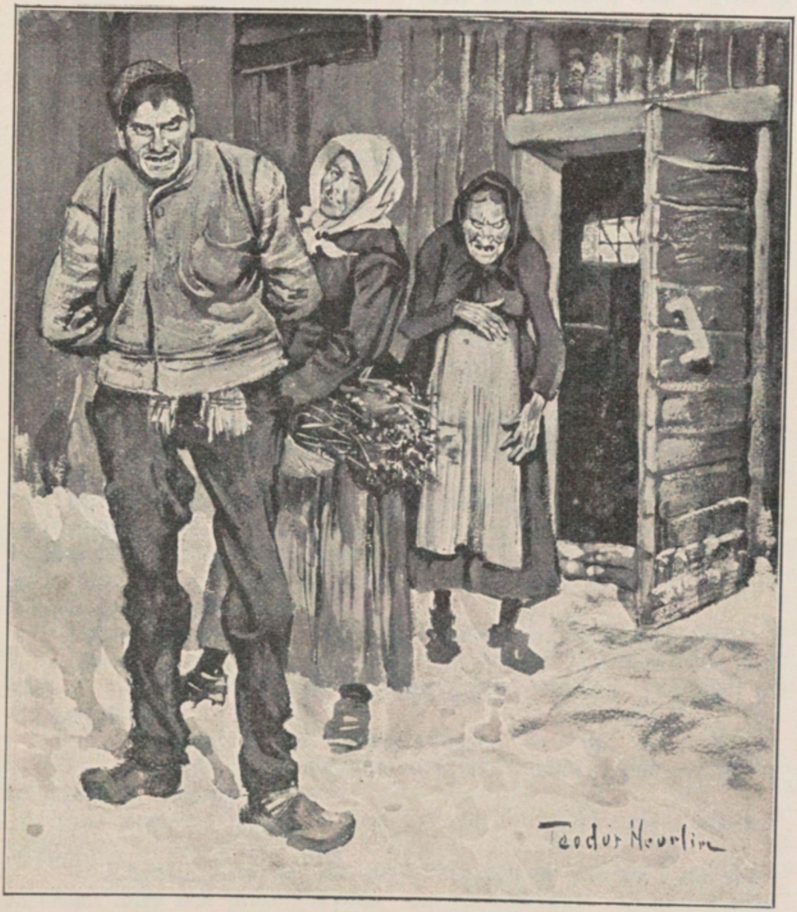
Teodor Heurlin

— Nä', en gör inte dä' i sådana stunder. Då gå råra timmar kvickare än en tiondels sekund! inföll jag.

— Just så. Och inte hör eller aktar man oväder heller, sa' Johannes.

När de så sent omsider skulle skiljas, var den lilla badstun insnöad precis. Hon ligger, som vi veta, invid berget, med dörren åt detsamma, och däremellan hade nu vräkt sej en sådan drifva, att det inte stod i mänskomakt att komma ut.

De hade stretat och arbetat såsom för lifvet, men det gick inte. Dörren gaf sej inte en tum. Men drifvan blef allt värre och värre.

Så hade snön bommat in dem i badstun, och där fingo de bli.

— Då var ju korfven och pannkakan en stor skickelse af försynen! inföll jag.

— Jaja, dä' va' en himmelens ingifvelse, som Lena feck. Vi hade kanske dött annars. Men där finns, som sagdt, en försyn, som vakar, grät Johannes.

På måndags afton hade det dock lyckats honom att göra ett hål i taket och komma ut, men bå' drängen och pigan och Britta i Stensjö hade stått ute på gården och fått se dem, när de krupit upp i ljuset.

Aj — aj! sa' ja'.

— Jojo men, och nu får du lof följa mej hem och vri'a ihop en lögn för Johanna, annars blir ja' evigt olycklig, snyftade Johannes och darrade.

Det hade ju var't synd att inte bispringa honom. Jag drog på mej stöflarna och hyfsade till mej ett grand och under tiden fick Johannes lite fägning. Sen gingo vi ut i kvällen mot Jonsbo till. Jag gick före och grunnade på hvad jag skulle säga, och efter gick Johannes och suckade.

I sinom tid kommo vi fram till Jonsbo och tittade i fönstret.

Johanna stod vid spisen och såg ilsk ut. En stor kittel med vatten stod öfver elden, och ett baktråg med mjöl uti var ställdt på ett par stolar bredvid.

— Hon ställer te' bak te' begrafningen! sa' jag.

— Bara inte Britta allt har var't här framme. Hon ser vådlig ut där inne, pustade Johannes.

Just som pigan och Johanna flyttade kitteln från elden och ner på golfvet, trädde vi in i stugan.

— Johanna, Johanna, låt baket vara och låt oss nu i stället gemensamt lofva och prisa försynen, som så underbart räddat Johannes och förlängt hans nådatid. Jag, eller rättare sagdt min hund, hittade honom i dag nersnöad i Månsabo skog. Hade inte snön täckt honom så väl, hade han var't dö och förfrusen. Tänk att legga två dygn i vildmarken och ändå kunna komma helfärdig hem! Tacka Gu', Johanna, och bekänn att du inte ä' värd en så'n nåd. Sätt på kaffe-

kokarn och ta' fram psalmboken, Johanna, ty ett stort under är vederfaret dej och Johannes och hela ert hus. Fall på knä, Johanna, och du med, Johannes, om du inte är för styf i hasorna efter hvad du genomgått! predikade jag och darrade på målet och blunnade och gjorde mej så gråtosad som möjligt var.

— Åh, håll du babblan på dej, du lögnhals. Tror ni inte ja' vet, i hvilken skog uslingen legat insnöad. Britta har ögon fast ho' ä' gammal! fräste hon och var så ilsk att jag trodde hon skulle dö på fläcken.

Då knäckte jag till att predika ett tag till. Men jag hade inte sagt många ord, förrän hon kallade mej skojare och bof och usling och kreatur och lögnare och snusmumrik samt klämde till mej med degspaden midt i ansiktet, så att näsa och mun stodo i blod på mej.

Sen sprang hon på Johannes och fick fatt i kalufsen på den stackarn samt ristade honom, så att hela hufvudsvålen kunnat följa med.

Det gjorde han dock inte. Men håret, som hon fått fatt i, släppte och då förlorade Johanna balansen och dråsade baklänges samt blef sittande i kitteln med det skållheta vattnet.

Herre Jess, hvad hon skrek.

När en mänska kommer dubbelviken i en kittel, så förstår man nog, att hon har svårt att komma upp. Jag hade nu att bestyra med min näsa, så jag kunde inte hjälpa henne dädan på en stund, och Johannes var väl så föryrad i hufvudet och konfys efter hårdragningen, att han heller inte kom sig för med något på en lång stund. Därför fick Johanna kanske sitta längre i kitteln än lämpligt var, och det var väl fördenskull hon svimmade, när vi ändtligen fått upp henne. Men det hade hon för sina synder, ty hvad skulle hon med degspaden i synen på mej och hvad hade hon i håret på Johannes att göra. Ingen kvinna drabbar ostraffadt på rättskaffens karlar.

Johanna blef förskräckligt skållad.

— Sir du, dä' gick ju väl te' sist! sa' jag till Johannes.

— Ja, ja, tack och lof. Möcke bättre än jag kunne drömma om. Nu är det allt ja', som bör ta fram psalmboken och vara tacksam! hviskade Johannes tillbaks.

Men det fick han nog inte tid till. Hustruns jämmer tilltog allt mer och mer, och där fick lof gå bud efter läkekunniga och kloka. En så vidlyftig skållning är ingenting att leka med, ska' jag säga, och det blef till sist inte för bättre, än att Johannes måste forsla henne till sjukhuset.

Hvad läkaren gjorde vid henne, vet jag inte bestämdt, men inte åstadkom han hennes återställande, för sex dagar efteråt skickade mej Johannes en half tunna råg och en fårkropp för mina besvär.

På törnestig.

Inte rådde Lena i Linnebråten för att hon kom att uppträda i denna världen med ett ansikte, som ingalunda kunde kallas vackert och med armar så långa, att hon med desamma lätteligen skulle kunnat omsluta två karlar på en gång. Stackars Lena, Gu' vet om hon någonsin fick famna en endaste en.

Inte rådde Lena för, att hon fick rödt hår, som aldrig lärde sig tukt och anständighet, inte var det hennes skull, att det frodades så otaliga och så mörka fräknar på hennes kinder och näsa, inte hade hon själf skapat sin mun med den långa underkäften eller sina öron så stora och så röda. Nej, nej, hon hade själf ingen skuld i allt detta. Hon fick lof vara nöjd med att vandra sådan, som vår Herre hade gjort henne. Och det borde människorna också tänkt på.

Det var heller inte Lenas skull att hon redan från barndomen fick en så kantig och knotig kropp, så utan alla mjuka ytterlinjer, som man säger. Hon rådde inte för den saken heller. Svält och försakelse voro skuld därtill.

Hvem vet eljest hurudan Lena i Linnebråten kunnat bli, om hon i barndomen fått bättre näring och sluppit att frysa och träla så hårdt just i de åren, då hon skulle växa och behöfde så mycken mat och då hennes lemmar så innerligt gärna hade velat svälla ut, om de bara fått något att svälla utaf.

Stackars Lena! Redan när hon barfota och mager som en skrika kom fram till sockenskolan med en brödkant i fickan till frukost och middagsmål, blef hon en skottafla för kamraternas hån och begabbelse.

Barn äro ju så hårda emot hvarandra och så tanklösa. Så började den armas törnestig redan där, och sen fick hon vandra densamma utan återvändo lifvet igenom, trampa honom år ut och år in. Ju längre hon kom på den leden, ju hvassare törnen. Kanhända kände hon till slut icke deras styng, ty man kan ju vänja sig vid allt, men på törnen gick hon dock igenom lifvet och på törnestig — dog hon, förfrusen i lifvets köld.

Hennes vistelse här nere ibland de äflande och kalla människorna i tåredalen på denna sorgens ö erbjuder icke många skiftande taflor.

Hela hennes lif var blott ett långt, långt dagsverke utan någon vidlyftig middagshvila, nästan utan någon helgdagsfrihet och oftast med föga nattro.

Linnebråten var en liten grå och bofällig, halft förruttnad backstuga nere vid sjön. Om sommaren rodde far hennes sand till tegelbruket, som låg på motsatta stranden. Om vintern metade han lake och gjorde kolfat. Det mesta af sin förtjänst söp han upp, och därför fick Lena svälta så mycket och frysa och fara illa, redan medan fadern lefde.

Men en stormig höstkväll, när han rusig rodde mot hemmet från tegelbruket och icke rådde med båten bland vågorna, kantrade han där ute och gick till botten.

Modern och Lena hörde hans nödrop och dödsskrän, men kunde icke hjälpa.

När flickan sedan blef så till åren, att hon kunnat taga tjänst, måste hon likväl stanna hemma för att vårda sin kranka mor och söka tjäna in sitt och hennes bröd och klädtrasor genom att gå »på hjälpe» i grannhället.

Och ni vet nog hvad det vill säga att »gå på hjälpe». Det är att uträtta allt sådant hårdt och svårt och ledt arbete i gårdarna, som man inte vill befalla pigorna till.

Det är att räfsa och bära hö ur sanka mader, det är att rensa och hacka potatis i solbadd, att klappa byk i smällkall vinter, det är att vaka öfver döende om nätterna och baka bröd till begrafningen om dagarna. Ja, det är med ett ord, att mot det minsta arfvode, som ges för mänskligt arbete, slafva om dagarna och vaka, när andra krypa till hvila. Det är att gå »på hjälpe».

Och »på hjälpe» gick Lena i all sin dar. När mor hennes dog, var hon för gammal att taga tjänst. Och så stannade hon kvar i Linnebråten och gick »på hjälpe».

— —

Där skulle bli bröllop i Betarp. Johannes Karlsson skulle gifta bort sin dotter och fördenskull rustades det väldiga där nere. Där skulle naturligtvis också bykas, och Lena i Linnebråten var där, förstås, »på hjälpe».

Två nätter å rad hade hon varmbykt, och därpå stod hon i snöyran ner på isen och klappade byken vid en vak, som man huggit.

Måntro, där var just icke vackert att stå dagen igenom. Händerna svullnade och voro röda som blod på henne, och våt var hon om fötterna, så att det blaskade i hennes träskor. Men hon måste gno på; dagen var så kort och byken så vidlyftig. Men ju längre det led, ju underligare tyckte Lena att hon blef i kroppen. Hon tyckte, att hon hade fått liksom en stor och kall klump midt i bröstet och det var som om armar och ben velat somna för henne, och för hvarje gång hon skulle böja sig ner på ena knät mot isen och doppa och skölja klappekläderna i vaken, kändes det som om hon icke skulle förmått att stiga upp igen.

När hon släpat sig fram till gården på kvällen, såg mor i Betarp

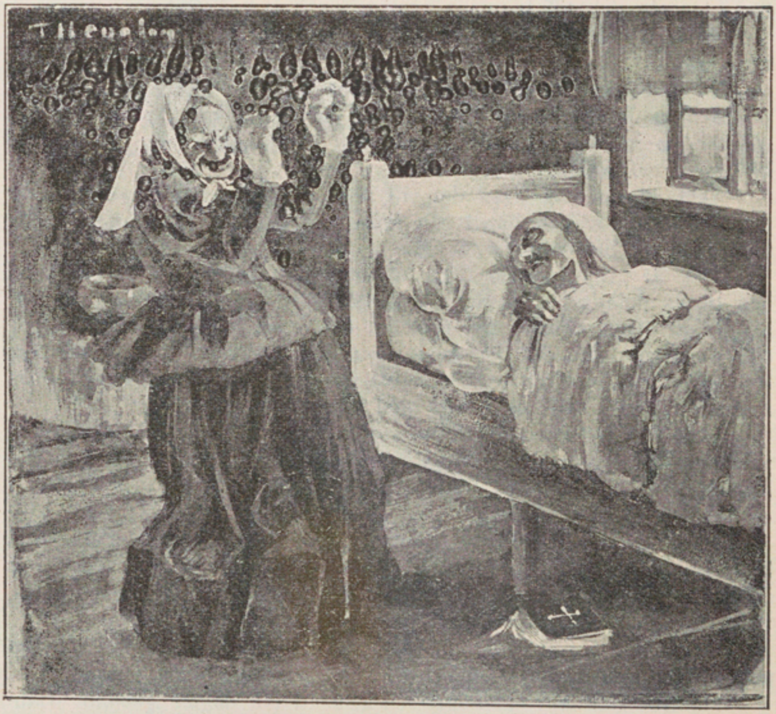

grant, att Lena hade försträfvat sig och var nästan säker på, att det var nå'n sjukdom, som höll på att rota sig in i gummestackarn.

— En ska' få si — sa' hon till Johannes — att Lena har fått nå't ondt. Te' och mä' kaffet smakade henne inte. Dä' ä' bäst att ho' får gå hem i kväll. Annars kan ho' minsann bli ligganes här, och dä' skulle just bli ett grant spektakel!

— Mån tro dä'! Låt henne då få gå så fort ske kan, inna' dä blir för sent. Ä' ho' sjuk och inte kan göra skäl för sej, så kan vi inte ha' henne. Steck te' henne lite fläsk och brö' i rappet, så ho' kommer i väg, svarade Johannes.

Och så fick den sjuka ge sig ut i vinterkvällen.

Det var ingen, som tänkte på hur det gick med den arma, det var ingen, som funderade öfver, om hon skulle orka till Linnebråten eller ej. När hon inte var till något gagn längre, vårdade man sig endast om att bli af med henne!

Stackars Lena!

När hon stapplande, svag och skakande af köld kom hem till sin koja, var där kallt och eländigt.

Vattenspannen stod bottenfrusen och det hade snöat ner igenom skorstenen. Ingen ved hade hon huggen och så jämmerligt maktlös var hon, att hon inte mäktade klyfva några tvetar att göra upp eld med.

— Dä' är bäst ja' kryper ner i sängen och söker bli varm där och hvilar mej en stund, så får jag väl snart krafter att stiga upp och ställa till värme i spisen! tänkte hon. Och så kröp hon ner i den kalla sängen.

Stackars Lena i Linnebråten!

På hjälpe hade hon gått i all sin dar, så långt hon kunde minnas tillbaka. Men nu fanns där ingen, som hjälpte henne.

Vid otaliga sjukbäddar hade hon oförtruten suttit i sakta skridande nätter. Hvad hade hon nu för det? När hon själf kröp ner på sitt hårda och iskalla dödsläger, kom ingen till henne och lade varma tallrikar på hennes bröst och rygg eller makade den halmfyllda kudden till rätta under hennes döende hufvud.

Hvad hon led där nere i kölden, ensam och dödssjuk, öfvergifven af människor, det vet ingen. Och ingen vet heller huru länge hon led.

På Betarp rustade man till bröllopet och ingen hade tid att tänka på Lena. Det gick dag efter dag och ingen såg henne. Och ingen saknade henne heller, förrän mor Kajsa i Kalfhagen en dag fick för sig att springa ner till Linnebråten och söka skaffa Lena till »hjälpe» vid en slakt.

Det ledde inga spår i snön fram till Lenas stuga och inga därifrån heller.

— Ho' ä' nok ute å vånnas! Men efter ja' gått vägen, kan ja' titta i fönstret och se hur hon har dä', tänkte Kajsa.

Men förstudörren stod öppen, Kajsa kom in i stugan och fick se Lena ligga i sängen.

— Jaså, du ä' sjuk? sporde Kajsa.

Men hon fick intet svar. Och så gick hon fram och tittade på Lena.

— Ih — Uj! Herre Jess! —

Kajsa sprang och skrek och fyllde hela bygden med sin nyhet:

— Lena i Linnebråten ligger stendöer och hårdfrusen i sin stuga!

Och så var det.

Lyckliga Lena! I det sista hade hon inte varit så ensam ändå. Människorna hade visserligen förgätit att hjälpa henne, som själf inte hade gjort annat än hjälpt andra. Men Gud hade inte försummat den gamla. I den yttersta nöden, när alla andra glömde och sveko henne, då kom han och befriade henne från lidandet, förlossade henne från törnestigen och flyttade henne från jordens köld och mörker till himlens eviga värme och ljus, till en långt härligare bröllopssal än den, som reddes i Betarp.

I lifvet ville ingen byta med henne.

Mången drottning skulle kanske afundas henne nu.

Lyckliga Lena!

Sådd och skörd.

Om vi inte gjorde oss så förskräckligt brådt här i världen, utan gåfve oss tid att fundera öfver saker och ting litet mera är vi vanligen göra, så skulle det rakt inte skada. Vid ett noggrannare rannsakande af händelserna och människornas öden omkring oss, skulle vi då komma under fund med, att det mestadels är så, att om det går illa för en människa, så har hon gjort illa någon gång förut och att det förhåller sig på alldeles samma sätt i motsatt riktning. Om vi rätt betänkte, i hvilket intimt förhållande sådd och skörd stå till hvarandra, så kunde det ju hända, att vi vårdade oss en smula mera om vårt utsäde här i lifvet.

Jag tänker i detta ögonblick närmast på gamle Olle i Grälebo. Jag vet ingen här i världen, som kan ha' det sämre än han, som borde känna sig olyckligare än han, där han nu stapplar på grafvens brädd. Det är så att ens hjärta vill krympa tillsamman af ömkan, när man tänker på den stackars 70-åringens lif. Och ändå gör nu inte Olle annat än går och skördar, hvad han en gång själf sådde ut i tiden.

För bortåt femti år sedan var han en hård son. Far hans var då gammal, såsom Olle är nu, och Olle hade intet förbarmande med sina dagars upphof. Olle var girig och han ville åt faderns gård. För sådant ändamål ansåg han det lämpligt att rent af pina ut den gamle och göra honom utledsen och trött vid allt. De gamle berätta, att Olle körde med sin gamle far som om han var't ett kreatur, att han till och med kunde rycka maten ur näfvarna på'n, att han gömde undan kläderna för honom, så att han skulle förkyla sig om vintern och ställde ut honom, klädd i blångarnsbyxor samt vantalös till kvarn och i skjuts och i skogskörslor, när det small af köld i gärdesgårdarna. Och när gubben ville söka göra sin myndighet gällande, fick han stryk af sonen.

Då var det väl intet under, att den gamle, när han länge nog hade fått vara såsom en sopkvast i sitt eget hem, slutligen ledsnade och lät Olle få sin vilja fram och köpa Grälebo.

Sonen nådde sålunda sitt mål. Men lycka och välsignelse kunde han inte nå. Han hade inte sått på det viset.

Olle gick sedan och gifte sig för pengars skull, och det slog inte väl ut för honom.

Girig som han var, gnodde och slet han som ett kreatur. Det var en småsak för honom att under natten efter dagsarbetets slut vid skenet af en talgdank i köket skräda upp ett lass skaklor eller annat virke och i ottan köra i väg med detsamma en hel mil till stationen och sälja det samt återkomma hem, innan hustru och dräng stigit upp.

Vid sådana tillfällen hände det, att han kunde komma helt oförhappandes och finna hustrun om halsen på tjänaren.

Hans hem blef därför redan från början som ett sannskyldigt helvete.

Knappt hade han, som sagdt, satt fötterna under eget bord, förrän hans hjärtlöshet mot fadern sköt upp och bar frukt.

Men det skulle blifva ändå värre för honom.

Det växte visserligen rikedom i Grälebo, men där växte ock upp söner, ett riktigt ormyngel. Det gick väl an så länge de voro små och Olle kunde stuka dem med stryk. Men i den mån de blefvo vuxna, tilltog eländet för fadern. Och nu till sist hafva de i kompani med modern börjat behandla Olle nästan värre än han en gång uppträdde emot sin far.

Sannerligen, han har fått sin skäppa full.

Olle unnade en gång icke maten åt sin far. Nu köra honom hans egna barn bort från hans eget bord. I en vrå ute i köket kastas det till honom några af de smulor, som sönerna lämna.

Ibland kan det hända, att gubbstackarn glömmer sig och sätter sig till det bord, modern dukar åt sönerna inne i stugan. När dessa få se sådant, gå de i bästa fall inte in, utan vända och gå ut tills gubben ätit från sig. Han är för simpel att sitta nära dem. Eller rusa de in i stugan och taga fram piglockor och säga:

— Nu ska' du få äta ve' musik, gubbsatan! Och så spela och skråla och hoppa de, så att gubben måste gå sin väg.

— Hihihi! Nu ä' ni toseta pojkar. Men dä' ä' i alla fall rätt, för hvad har gubben ve' matbordet å göra! skrattar modern vid sådana tillfällen och gillar sönernas beteende.

Tager Olle någon yxa eller spade och vill göra något, rycka sönerna verktyget ur hans händer.

— Dra' åt häcklefjäll, gubbusling. Du duger ingenting till, utan bara fördärfvar det som är! håna de. De unna honom icke ens arbetets förströelse. Och när han så ingenting kommer vid att göra, skälla de för det.

— Du duger bara te' å smälta gröt, men gör inte skäl för saltet i'en! Hvarför lägger du dej inte ner och dör?

Måntro, måntro, det är allt trefligt att höra sådant utaf sina barn.

En söndag ville Olle till kyrkan. Han kände kanske behof af att höra något Guds ord, han som eljest vecka ut och vecka in året

rundt endast får höra svordomar och förbannelser. Men han är för gammal och skral att gå den långa vägen till kyrkan, och därför bad han så bevekligt sönerna på söndagsmorgonen, att han skulle få sätta för sin egen häst för sin egen vagn och köra till gudstjänsten.

— Nähä du! Inte så länge du lefver. När du blir döer, gubbaskam, så ska' vi köra dit dej, så att det ska' hvina efter'et. För resten har du inga kyrkekläer, som du kan visa dej i. Men dö, bara, så ska' snickarn på Moen få spika ihop en svarter och granner kostym åt dej, som ska' stå bi åt dej, ledinge, te' domedagsotta! svarade sönerna.

— Hihihi! Dä va' rätt sagdt. Hva' ska' ett så'nt hampaspöke i kyrka och göra. Han skulle bara skämma ut oss! grinade hustrun och modern.

En annan gång fick Svening i Svanö, som är närmaste granne till Grälebo, en afton höra ett förfärligt skrik där nerifrån.

Det var riktiga dödsskrän, som höjdes i kvällen, hjärtskärande och hemska skrik.

Svening brukar icke gärna gå ner till Grälebo, ty dit är inte roligt att komma. Men denna gång kunde han inte bärga sig, utan sprang ner för att utröna hvad som stod på. Att det var någon, som var uti stort trångmål, det begrep han.

Förfärad återvände han om en stund hem, och det dröjde länge, innan han förmådde hämta sig.

Hvad han sett vågade han inte säga af fruktan för Grälebopojkarne. Men af hans halfva meningar kunde man i alla fall draga den slutsatsen, att han kommit i tid för att få se dessa i färd med att — mörda sin far. Och modern var dem behjälplig.

Svening hindrade dem dock den gången att få gärningen fullbordad.

Var alltså Olle en skurk mot sin far, så har han väl ändå under långa och många år fått på ett förfärligt sätt sota därför. Nu hör man väl inte af, att han utsättes för några direkta mordförsök — man drog väl öronen åt sig, efter det Svening i Svanö kom på dem — utan nu söka bröderna att få far sin förklarad galen och vettlös för att på det sättet komma åt gård och grund och alla de medel, som den gamle under 50 års oerhördt släp skrapat ihop. Ännu har det dock icke gått för dem, ännu har han sina sinnen i behåll. Men misshandel och svält och dag- och nattlig förföljelse af maka och barn skola väl snart ödelägga hans vett.

Hvilket lif ändå, godt folk! Tänk, att arbeta och släpa som ett djur under ett helt lif, och sen, när åldern är inne och skörden skulle vara bärgad och lugnet och hvilan komma, endast få det till lön att varda sämre än en hund och jagad och sparkad och hånad som en hund i sitt eget hem och af sina egna barn.

Sannerligen, en stark hämnare är Herren.

När vi en afton talade om Grälebo-lifvet nere i Skvaltaby kvarn, där vi voro en hop karlar med mäld, sa' Andreas i Svängen:

— Jaha, dä' går så för den, som är grym och hård mot sina föräldrar. Dä' drar förbannelse med sej. Och ni, som ä' yngre och få lefva, ni ska' få se, hur olyckligt det kommer att gå för Grälebopojkarne. Sanna mina ord. Ja' ä' gammal och har skådat mångt, men aldri' har ja' sett vår Herre slå så hårdt, som när han straffar för synd mot det fjärde budet!

Andreas hade rätt. Och det vore väl, om ungdomen i socknarne grunnade ett grand mera på det budet än hvad den gör.

Men ungdom är ungdom. Gu' hjälp'en!

Sekularfest i Strethult.

Det är roligt med karlar, som veta, hur det ska' gå till här i världen, och en sådan karl är Anders i Strethult. Han har varit ute, kan veta, han har sett mer än nå'n annan här i socknen. Ja, här finns kanske ingen i hela riket, mer än kungen, som var't så vida omkring som Anders i Strethult.

När han var ung, brukade han draga söderut och handla med stutar och lura skåningarna alldeles välsignadt. Se'n slog han sej på att stryka omkring i Bergslagen och tinga bort kol. Så har han var't i Eskilstuna, där de göra våra likaste rakknifvar och lura försäkringsbolagen, hvilket egentligen inte borde hållas för någon så värst stor synd. Och Gu' vet, om inte Anders har var't bå' i Mora och Sala och Dalarne med.

Antingen han började bli allt för känder där oppe eller kolhandeln inte ville gå för honom, det är ingen, som vet; men rätt hvad det var tog han i stället till att handla med vagnar och andra åkdon öfver hela Norrland, ända opp till självfva Luleå.

Häraf kan man förstå, att Anders i Strethult sett mer än en gryta koka. Han är också nära på som en herre och vet hur det ska' gå till med bå' ett och annat.

När vi kommo ur kyrkan annandag jul 1899, stötte han mej och några andra hårdvallsgubbar i ryggarna med käppen och sa':

— Gack ner till Strethult nyårsafton i solagången, så få vi si, om vi inte kunna ringa in dä' nya seklet!

— Tack, tack, dä' går väl inte an. Dä' ä' ju inte länge sen vi va' hos dej, grannades vi.

— Prata inga dumheter, utan kom ni bara! envisades Anders. Och vi ville, förstås, gärna dit, ty han har alltid nå'n rolighet att tala om från stora världen, och så spanderar han också som en hel karl. Han har var't ute och vet hur det ska' gå till, kantänka.

Så kommo vi då till Strethult, och ett sådant kalas, som där blef, det kan icke omtalas, för Anders är en dunderkarl att kunna göra alla till freds.

Johan på Hägnen, Manuel i Backen, Kristoffer i Sobo och Isak på Mon, som äro gamla syndare, drucko förstås toddy. Men åt mej och Efraim på Näset och Noak i Byn och Lukas i Paradiset, som gualof äro absolutister och blåbandister, hade Anders skaffat en dryck,

som han hittat på inne i sta'n och som han sa' skulle va den oskyldigaste på jorden.

Han kallade honom för whisky och sa', att om vi vore riktigt samvetsömma, kunde vi blanda upp honom med vatten. Det gjorde vi till att börja med, men vi funno snart, att drycken verkligen var så oskyldig, att han gärna kunde drickas oblandad. Hvilket vi ock gjorde till stor glädje för Anders.

Men en sabla dryck var det i alla fall till att värma och göra godt i bå' bröst och mage. Efraim och Noak och Lukas och jag blefvo precis som pojkar så frimodiga, när vi umgåtts med den där beskedlige whiskyn en vändning.

— Han går utanpå bå' kaffe och te! sa' Noak.

— Och han är då skam så möcke likare än krusbärssaft! inföll Efraim.

— Ja' för min del har allri' känt bättre läskedröck. Han smakar vesserligen lite rök, men ändå sätter ja' honom långt framför ingefärsbrusen! förklarade Lukas i Paradiset.

— Men så är det en lord i Skotland, som brygger honom, inföll Anders och tog på sig en viktig min.

— Dä' kvittar om en lord eller en käring har kokat läskedröcken, för han är rejäl och rensmakande! lät jag och skålade med de andra gubbarne, för det är ingen synd att skåla, bara en inte har nå't sprithaltigt i sitt glas.

När glasen klungo emot hvarandra, sa' Anders:

— Si så, nu ringa vi ju in det nya seklet på herramanér, precis som i Stockholm! Jojo, den som har sett sig om i världen, vet hur det ska' gå till.

När vi hade hållit på en stund, gubbarne med sina toddyglas och vi nykterister med den välsignade whiskyn, togo vi till att bedöma det flydda adertonhundratalet.

Anders höll ett långt tal och gick på som en präst samt berömde den gångna tiden nästan lika besatt som en sådan där herre, som gör »ledande» artiklar i tidningarna.

Han orerade om järnvägarna, om telegraf och telefon och luftballonger och skolväsen och religionsfrihet och industri och gummigaloscher och elektriskt ljus och cigarrer och ångbåtspropellrar, om kvinnliga organister och bakladdningsbössor och allt annat nyttigt och godt, som kommit i världen under adertonhundratalet, samt skrek och lade ut'et, så att man kunde bäfva.

Efraim på Näset grät.

— Jaha, mina vänner, vi lefva i de yttersta tiderna. Världen kan inte ha långt igen. Läs i Uppenbarelseboka, karlar, och gör er beredda. Lägg bort er syndighet, släng bort toddyn, medan tid är, och tagen till den här whiskyn. Tänk om det skulle stötas i basunen, när ni sitta och drecka toddy, snyftade han och höll ett långt och

stort förmaningstal till dem som drucko toddy i det dalande seklets yttersta stunder, så att de nära på skämdes.

Men Noak och jag och Lukas i Paradiset, som bara drucko whisky, kunde vara vid tröst, sa' han.

— Ni kan väl icke neka till, att mänskligheten gjort en hisklig mängd stora ting på di här hunra åren! lät Anders, när verkan af Efraims tal började fördunsta.

— Dä' beror på huru man tar det, menade Kristoffer i Sobo.

— Beror på, hur man tar dä'! En kan väl inte ta'et mer än på ett vis? Äta vi hafrebröd numera kanske?

— Nä', gualof!

— Behöfva vi slita spö eller stå körkeplikt nu för tiden?

— Nänä, tyvärr!

— Få inte bå' länsmän å präster å andra löntagare veta möcke mer hut nu än för hundra år se'n?

— Jo, gualof!

— Nå, hva' har du då att anmärka? Ha vi inte gjort stora ting och gått framåt kanske?

— Jojo, sa' Kristoffer. Men här har heller inte gjorts så många dumheter under nå't sekel förr, som under det, hvilket nu håller på att krypa te' kojs. Dä' får lof tas i betraktande också, och då blir det inte så möcke att brösta sej åt.

— Dumheter! Hva' ä' här begångna för dumheter?

— Jojo män! Och dä' ä' di, som inte ä' små heller, lät Kristoffer och började se arg ut och röra i sin toddy, så att han kunde spräcka glaset.

Vi blefvo förvånade, ty Kristoffer är en klok karl, och självfve prosten har sagt, att han har det bästa bondhufvud i länet och att, om här inte funnes en hop vrångt och frisinnadt folk, skulle Kristoffer blifvit en annan lagman Torgny.

— Hva' ä' dä' för dumheter? sporde vi.

— Jo, dä' ska' ja' säja er! Var han inte dum hela affären med Norge kanske? Vi ha en provins, som heter Jämtland. Hade våra fäder inte varit en skock dumma och hjärtnupna stackare, hade vi nu också haft en provins Norge.

— Bravo! Det håller streck! Gack på bara!

— Hurudana ä' våra tjänare och arbetare? Nosastyfva och vidlyftiga, som om de rådde om hela världen. Säjer man ett ord te' dem, får man tjugo igen! Hva' ä' skulden? Jo, under dä' märkvärdiga artonhundratalet begeck folket den rysansvärda dumheten att ta bort prygelstraff och husaga.

— Dä' ä' sanningsord och förnuft! Skål, Kristoffer, du är en karl!

— Nå, förordningen om kommunalstyrelse på landet, hva' ä' dä' för något? Har den fört hit nå't bättre?

— Åh hundingen heller. Tvärtom. Dum förordning! hojtade vi.

— Än representationförändringen? Var den ett fint nummer?

— Tvi den dålie! Bevare oss den milde från parlamentarism. Dä' var en rejäl ärkedumhet.

— Och om vi rätt funnit upp en maskin att flyga till månen på, eller en vaccin emot kassa- eller kärleks-febern, så skulle dä' i all evighet fördunklas af — väglagen, som sett ljuset under själfva slutet af detta sekel och som är det dummaste och skamligaste af allt dumt och skamligt, som begåtts och skrifvits i världen se'n Kristi födelse.

— Dä' var rätta ordet! Tvi tusingen! När vi tänka på allt det där, så böra vi ju heller skämmas än yfvas i sekelslutet, sa' vi.

— Ja' tror nästan det! Och så till sist att vi gingo in på flagglagen. Dä' blir en skam för oss in i evigheten! skrek Kristoffer och satte glaset för munnen.

Se'n blef där ingen ordning med kalaset. Ty så fort väglagen blir nämnd i en folksamling, kan ingen hålla människorna i styr.

Den oskyldiga whiskyn kunde inte ens lugna oss absolutister, utan vi började också regera och gorma såsom vi aldrig förut gjort.

Vi drucko whisky och stampade i golfvet och voro arga. Fyllegubbarne störtade i sig toddy och röto. Men alla kasserade vi i samklang adertonhundratalet för den stora hop af dumma lagar, som kommit till stånd.

Och vi voro sådana karlar, att Anders' fruntimmer rent bäfvade, när de satte fram maten. Regeringen och de, som skrifva lagar, borde allt emellanåt höra sådana resonemanger. Det gjorde dem kanske godt, ifall de äro mottagliga för intryck.

Men ni skulle ha sett oss, när vi åto.

Anders har en pojk, som är en stor rackare. I doldom skar han skifvor af en hvitaktig tvål och bjöd oss.

— Smaka på den osten, lät han. Och vi tuggade, så att fradgan stod om munnarna på oss och begrepo inte hvad det kom ifrån, utan tittade på hvarandra och undrade öfver skummet. Men vi togo oss allt skräckinjagande ut, när vi med fradgande trutar och arga som bin kasserade det flydda århundradet.

— —

Se'n ha Lukas och jag och Noak kommit öfverens om, att whiskyn säkerligen kan va' rensmakande, men att han inte i alla fall ä' nyttig för hufvudet.

Efter riksdagsmannaval.

Den höst, som följer efter ett riksdagsmannaval, är vådligare och mera nedstämmande för sinnet här ute å det s. k. bondlandet än höstarne vanligen eljest pläga vara.

Ty då är det icke nog med, att det är så skumt och sorgesamt ute i naturen, att himlen är så molndiger och regnfylld och att stormen suckar och stönar i jämmerlig ton kring våra knutar och väsnas i vrede med våra väderflöjlar.

Ack, sådant hör ju, som man säger, till »årsens ti'», och i det fallet ha' vi väl ingenting annat att förvänta.

Men efter riksdagsmannaval ha' höst och mörker och grusade förhoppningar samtidigt trängt in och lägrat sig i många, många förut så stolta och triumferande storgubbahjärtan här ute. Och detta känns så tungt och sorgesamt.

Bara i det här länet gå då vanligen en hel hop, ja så där emellan 49 och 50 stycken män och sucka i kapp med höstvinden. Och dessa män skola i alla fall utgöra våra likaste och mest betrodda och myndiga storgubbar. De tyna af och blekna, de ha' ingen nattro, utan ligga och vrida sig i vånda bredvid sina ömsom gråtande och ömsom käxande käringar.

Deras nervsystem undergräfvas och ruineras och deras matlust är så förstörd, att de inte ens titta åt kalfvadans eller pannkaka, hvilket är ett förfärligt tidens tecken.

Flere af dem underhålla vid sådana tillfällen sina respektive lif endast med kaffegök, och andra äro drifna till sådant raseri och så stor sinnesfrånvaro, att de till och med skrifva utgjutelser i tidningarna, något som ändå är det allra rysligaste.

— Men hva' i all världens namn går då åt edra storgubbar? Är det mjältbranden eller lungrötan eller fylloxeran, som kommer öfver dem? frågar ni.

Ack, mina käraste, det är nog värre än så, Gu' nåde oss så visst.

Vanliga sjukdomar kunna motas undan, ty hvartill skulle vi annars ha' våra förträffliga provinsial- och distriktsläkare. Men alla medicinska fakulteter och Karolinainstitut i universum kunna inte bota dessa sjuklingar.

Ve oss! Ty jag kan nu först som sist rent ut säga hvad de lida utaf.

Alla dessa storgubbar, hvilka vanka omkring i landsorten, bleka som hamnar och se ut som vattenlagd sill eller blåsur mjölk, de äro sådana, som blifvit kuggade och fallit igenom vid riksdagsmannavalen i våra domvärjor.

Stackars gubbar! Hvar finnes lisa och bot för dem? För egen del vet jag icke hvad man skall taga sig till med dessa arma, förolyckade varelser.

En gång fick jag kallelse att titta ner och se till Carl Johansson i Pinutten, som framdragits såsom ett hejdundrande riksdagsmannaämne.

Och det var han också. Bjöd han inte under höstmarknaden tongifvande karlar från femton olika kyrkosocknar på det vådligaste smörgåsbord, som i mannaminne dukats på gästgifvaregården? Där var inte mer och inte mindre än mellan sju och åtta olika slags sofvel på bordet utom brännvinet. Och de tongifvande voro så ense om valet och i politiken, att de sjöngo olika fosterländska sånger till hvar sup. Det blef inte mindre än 24 sånger, som sjöngos af de inflytelserika kring det smörgåsbordet.

Hvem i all världen kunde väl tro annat, än att Carl Johansson efter en sådan trosbekännelse borde varit absolut självskrifven till riksdagsmaffe inom valkretsen.

Ack, människan spår och Gu' rår. Carl Johansson föll, eller rättare sagdt, han dråsade ändock igenom vid valet. Væ victis!

När jag nu kom ner till Pinutten, så låg förre kandidaten Carl Johansson, den orubblige samhällsbevararen, Norges skräck och streckets skyddande ande på sin soffa såsom en fallen ängel, tillintetgjord och förkrossad. Han låg på sin ena sida, alldeles som profeten Hezekiel i tiden och spottade utåt golfvet samt åt intet bröd. Han såg ut som om hela valkretsens alla synder tyngde på honom och tråkade fast honom vid sofflocket.

— Guss fre', Carl Johan! Dä' geck åt häcklefjäll mä' valet! hälsade jag.

— Burdus! Lannet ä' dömdt te' fördärf för folkets orättfärdighets skull, om inte ett underverk inträffar! suckade den fallne.

— Dä' har länge var't min tro. Men ja' hoppades på bättring, ifall du hade kommit in i riksda'n!

— Kanske dä'! Du hörde väl mett program och mina löften på markna'n. Dä' kalaset kostade mej sjutton riksdaler. Hva' har ja' nu för dä'? Skam och skällsord i tidninga!

— Jojo, ingen är så bra, som när han ska' begrafvas, och ingen så ussel, som när han ska' gefta sej eller koras te' riksdagsman! lät jag.

— Ja, dä' håller då streck! Och hin håle skulle väl låta ställa opp sej te' kandidat, om det inte vore för arfvodets skull! Mån tro tolfhundra och fri resa, dä' ä' allt mums det! förklarade Carl Johansson och torkade bort ett halfstop tårar ur sina ögon.

I detsamma kom hustru hans, som är en rättrådig och sant kresten människa, inrusandes och skrek:

— Opp mä' dej, Calle! Granngår'ns ungfä har kommit in i vår kålgård.

— Låt dem husera en vänning, så får ja' sak imot den fähunnen därborte. Ja' ska' stämma'n och ta' så'n skadeersättning, att jag får igen hva' dä' förhärdade valkalaset kostade mej på markna'n! sa' Carl Johansson och liksom ljusnade ett grand i synen.

— Här sir en, hur fördärfvadt själstillståndet blir hos våra karlar, när de börja lägga sig i poletiken. Ä' dä' unnerlitt, att folk skäller ut de riktige och fullfjädrade riksdagsmännen, när kandidatera redan kunna va' så förhärdade af egennytta och syndaknep! Gu' hjälpe Calle! Han låter huset bli utan kål för vintern, bara för att få sak mä' Anders i granngår'n, snyftade hustrun.

— Tösst kvenna! Anners röstade på Johannes i Fästampen. Koka du kaffe, men lägg dej inte i poletik, för dä' går öfver din horisont! dundrade Carl Johansson.

Sen låg han och grunnade en lång stund. Rätt hvad det var ilsknade han till och röt:

— Men hvarför röstade ni inte på mej, när ja' besto' ett så'nt kalas och yppade alla mina planer te' landets och jordbrukets räddning?

— Jo, Fästamparn och hans anhang kallade oss »rusdrökspartiet» och spridde ut, att du skulle ställa te' krig mä' norrbaggen, innan vi fått de nye båtarne med pansaret på färdiga och i sjön. Och dä' ena mä' dä' andra gjorde — —

— I ä' en hop fårskallar! Minns du inte, att jag i mitt program lofvade låta flötta fruntimmersvecka te' baks te' midsommartien, så en skulle få torkevä'r i skördeanden? Tror du, att Fästamparn gör dä' åt er? Kommer du ihåg, att ja' förband mej styra te' så, att industrien skulle få bekosta all fattigvårdstungan, efter som dä' ju ä' från industrien, som alla utsvultna landstrykare och fattighjon och oäkta barn härstamma? Inbillar du dej, att Fästampanötet, när han nu genom dåliga tidningar och andra djäklaknep kommit in i kammaren, är karl te' å ställa en så välsignad sak i gång? Nänä män! Har du tänkt på hva' dä' skulle bli för en lättnad om industrien, som drar folket från jor'bruket å gör dem te rösträttsvänner och rackare, finge betala hela kommunalen? Och hör du inte nu, hvilken talegåfva ja' har? Eller har Fästamparn maken te' mi' talegåfva, tror du?

— Nä, inte på långt när! sa' jag.

— Du va' väl så fuller, att du inte minns dä'. Men annars lofvade ja' också drifva igenom en motion om att minska alla ämbets- och tjänstemannalöner mä' hälften och att den andra hälften skulle delas ut till den mindre jor'brukarn, som behöfver statshjälp te' be-

talning af de höga drängalönerna. Tror du att Fästampaoxen tänker på en så fosterländsk sak?

— Åh, dä' har han nok inte vett te'! genmälde jag.

— Nä, och ändå går du och röstar på en sådan. Ut mä' dej, annars slänger ja' stöflaknekten i skallen på dej. Ut — och gack din unnergång te' mötes!

— Tåla dej, Calle lelle! Tre år gå snart, och nästa gång så — —

— Ut, ut, ut! Ja' gitter inte si folk, som röstat på Fästamparn. Och ja' drar mej tebaks ifrå' dä' offentliga. Ett så'nt folk som dä' schvänska visat sej vara vid årets val, bryr ja' mej inte om å rädda. När hela landet blir en stor fatti'gård, så få dom nok si, hur pass kloka di va' när di lät Calle Johansson ligga på en soffa i Pinutten, då han kunnat klara alltihop, om di i stället satt honom på en bänk i kammaren där uppe i Stockholm.

Och Calle i Pinutten rände näfven under soffan och drog fram stöfvelknekten.

Då gick jag.

Ja, mina vänner, vi ha' i sådana höstdagar godt om dylika sorgsna och arga karlar här ute. Men vi måste bära dessa liksom andra kors med tålamod, tänkandes, att de väl äro ett nödvändigt ondt.

Herre Gu', alla storgubbar kunna väl inte bli riksdagsmän heller. Ty hurudant skulle det då bli?

Grusade förhoppningar.

Långt in i skogen, ungefär halfannan fjärdingsväg eller kanske närmare en halfmil från byn låg en sank slätt, nästan ett kärr, som folket kallade »Blådöpet». Där växte ett långt, magert gräs, som ibland blef afslaget, särdeles i torra år, när folk kunde gå i Blådöpet. Eljest fick det stå där och ruttna ner. Att släppa kreatur i bet därstädes var emellertid aldrig värdt, ty då skulle de ränt ner sig och blifvit sittande i dyn.

Därför satte byamännen aldrig något värde på Blådöpet, utan föraktade det och kallade det för »Usselheta».

Och dock hade en landtbruksingeniör sagt, att det var ett bra »fall på't», så att det lätteligen kunde utdikas, dräneras och göras till ett förträffligt åkerland.

— Åh, dä legger så besattannes långt från vägen, så dä' lönar sig inte! Dä' skulle inte bära sig å köra gödsel halfmilatals. Då ä' dä' vigare å bruka dä' en har ikring husa, läto byamännen.

Men unge Bengt Andersson, som gick och handtlangade åt landtbruksingeniören, hade hört dennes tal och åsikt om Blådöpet, och hur det var, kom han att grubbla öfver saken.

Det var ju ett stort och vidt »flöke», byamännen skulle säkert sälja det för en ringa penning, och kunde han torrlägga hela området, skulle han nog för billigt pris få en plan däruppe i lugnet, där han kunde föda sig och Anna i Slättåkra till döadar, utan att behöfva sätta sig i allt för stor gäld.

Tänk att bo däruppe i ensamheten med lilla Anna, fjärran från kifvet och pratet och processerna neråt byn!

Bengt grunnade på det där bå' natt och dag, och ju mer han funderade, dess klarare blef det för honom, att Blådöpet skulle kunna förvandlas till ett litet paradis åt honom och den välsignade Anna i Slättåkra.

Bengt hade fått ärfva tusen daler efter sina föräldrar, och en del besparingar hade han gjort af sina arbetsförtjänster, så han var just inte så barskrapad, men till att köpa en reel gård räckte ju hans lilla kapital inte på långt när.

När så Bengt grunnat några veckor och anförtrott sig åt Anna, gick han verkligen en dag fram till byn och frågade om han finge köpa Blådöpet.

T.H.

— Hva' i helgotte ska' du mä' den smörjan te'! mente gubbarne och grinade i sina skägg.

— Åh, dä' kan va' rolitt å ha' en egen fläck på jora! svarade Bengt.

Byamännen låtsade i början tro att han var stollig, men sålde i alla fall Blådöpet jämte några kvadratfamnar bevuxen skogsmark vid dess ena kant åt Bengt för 500 kronor, »att betalas på 10 år med 50 kronor om året jämte 6 proc. ränta på den oguldna hufvudstolen».

Se'n sökte och erhöll Bengt vederbörlig »fasta» å den äga, han sålunda förvärfvat sig.

Nå, det dröjde inte länge förrän Bengt förde upp en kolhydda vid Blådöpet, legde sig en hjälpare och knäckte till att dika härs och tvärs i Blådöpet. Fall var där, undan gick det, och året efteråt såg Blådöpet ut som en herrgårdsträda. Bengt tog sig ett banklån, köpte kalk och kainit och superfosfat och all möjlig mossgödning samt tvingade Blådöpet att bära korn och kärna, så att det hurrade efter'et.

På skogsplanen timrade han en stuga samt en ladugård, och allting redde sig bra och väl för honom, fast han fått sätta sig i skuld nere i byn, där gubbarne hade pengar på kistbotten, dem de inte ogärna lånade ut mot »sedel» och bra ränta. Att bygga och köpa kreatur kostar slant, förstås.

När stugan var färdig, flyttade Anna dit, och så lefde de bägge såsom ett par turturdufvor där uppe i skogen.

Så gick det år efter år lyckligt och bra för Bengt och Anna, och till sist var hela det vida Blådöpet uppodladt och lagdt under plog.

Men det där evinnerliga dikandet och vadandet i vatten och dyjord var kantänka inte så värst hälsosamt. På sista tiden blef bröstet på Bengt krassligt och tungt, så att han var inte karl att arbeta så strängt och oförtrutet som förr. Så fort han tog i färd med något styfvare jobb, blef han andtruten och trött; det ena med det andra gjorde, att han en dag blef tvungen att skaffa sig en drängkulsing.

— Si så, nu har »Blådöparen» blett högfärdig! Nu har han stadt dräng te' på köpet. Snart skaffar han sig väl piga och häst och leggefjäravagn också! mente byamännen och runkade på afundsjuka skallar.

De kunde inte fatta hur väl Bengt behöfde drängen.

Men tjänstefolket är ju så besattandes dyrt nu för tiden, och enär Bengt inte själf var riktigt kry och energisk, så gjorde det ena med det andra att han inte kunde vara så särdeles punktlig mot sina förlagsmän i byn. Till på köpet måste drängen ut och exercera ett år, så att mycket arbete blef eftersatt i Blådöpet. Men det värsta af allt var, att torkan kom med frosten i släptåg och gjorde skörden, till hvilken Bengt i våren satt sitt hela och enda hopp, mycket dubiös och klen. Rågen blef illa matad, hafren blef inte mera än kvarters-

lång, och hvad potatisen beträffade, så frös den och svartnade själfva midsommarnatten.

När byafolket förnam denna ställning, trädde de tillsammans och lade kloka råd.

— En ska' få si, att vi få sätta te' pengar på Bengt. Krasslig ä' han, högfärdi' ä' han och ingen gröda får han; tre barn har han lagt sig te'. År och barn! Hva' ska' han ta' pengar ifrå'! sa' Sven i Norrgår'n och var arg som en bålgeting.

— Ja, hur ska vi vända oss, för vi stå ju ute för honom lite' te' mans'. Den, som inte lånt honom kontanter, har ju stiget i borgen för honom, så vi få nog attan te' förlust hela tutten! skrek Måns i Södergården.

Men Magnis i Mellangård satt och sög på sin pipa och sa' ingenting.

— Hva' menar du, Magnis? sporde de andra.

— Jo — sa' Magnis — ja' menar, att dä' ä' så bra ställdt för oss som möjligt ä'. — Nu ska' vi bara dräpa te' å lagsöka Bengt, så blir Blådöpet utmätt å vi knipa't för en spottstyfver. På dä' viset få vi oss ett par kofoder te' mans om året där uppe, och Bengt har gjort oss ett helsefyrs dundertag med sitt arbete i det gamla Blådöpet. Alla år ska' väl inte bli torkår, och Blådöpet ä' i alla fall som ett lökalann, uppgödsladt, dikadt och tillredt på folkavis. Bengt har slitit som ett kreatur åt oss.

— Hej, Magnis, du ä' då ingen vanlig dumbom, utan du talar som en ängel och borde bli riksdagsman, äss folk kände dej rektitt och visste hut. Nu gå vi bort te' skolmästarn och låter skrifva lagsökningera, och se'n gå vi hem te' mett och drecker gök i glädjen! — hojtade Måns i Söragård.

Och allt det där gjorde gubbarne.

— —

Några dagar efteråt kom drängen hem från exercisplatsen. Han såg blek och medtagen ut.

— Dä' va' så ohälsesamt i barackerna. Där ha' dött ett par stöcken i »gefteri», och flera ha' var't nära dö'en i andra smettesamma febrar! sa' drängen.

— Men hvarför häfva de in er i barackerna då? mente Bengt.

— Ja, säj dä', den som kan! Där va' en gammal korpral, som sa', att på attan år dog där inte mer är en beväringspojk, när dom låg i tält, men se'n barackera kom te' stånn, så stupa di som fluger! upplyste drängen.

Efter ett par dar sjuknade allesammans Bengts barn in. De voro, som sagdt, tre stycken, två pojkar och en flicka, och alla tre lågo nu där uppe i Blådöpet och kiftade efter andan.

— Du får lof ge dej ner åt byn och skaffa skjuts och hämta doktorn, grät Anna.

Och Bengt satte i väg. Men när han kom till byn, släppte gubbarne inte till någon skjuts åt honom. I stället delgåfvo de honom några lagsökningar. Måntro, det kändes nog. Barnen döende och så lagsökningarna till påbröd.

Bengt fick gå den långa vägen till läkaren och beskrifva sjukdomen så godt han kunde.

— Det är difteri! Drängen har fört hem smittan från slätten. Därom är intet tvifvel! förklarade doktorn.

I förtviflan raglade Bengt hem med den medicin han fick. Men den halp rakt inte. Barnen slocknade och dogo det ena efter det andra, så att när veckan var slut, var Blådöpefolket barnlöst.

Det var landets försvar, som på sitt sätt tog barnen, och byamännen togo därefter frukterna af faderns möda och det rastlösa arbete, som bröt hans hälsa.

De ropade in Blådöpet en dag för en ringa penning och jubilerade åt sin affär.

Men när man frågar dem, hvad det skall bli af Bengt och Anna, svara de fulingarne:

— Åh, dí ä' ju unga folket, så di kunna nok bli te' go' nötta på fattiggården, äss dä' inte blir nå' annan råd.

Till döds.

— Gack och lägg dig, Johanna!

— Hvem har ti' å lägga sej i de här dagarna, tror du, Magnis? Asa du dej i stället te dina gärningar och låt mej sköta mej själf.

— Men gack i alla fall och lägg dig, Johanna lella!

— Tösst, säger jag!

— Förstår du då inte, att ja' bara menar dej väl!

— Menar väl! Ska' dä va' nå'n välgärning uti att vilja köra folk i säng i brådaste tid.

— Men tror du inte, att jag sir, hur sjuk och eländig och utsläpad du är.

— Om dej kan man då inte säga detsamma. Du är då inte utsläpad, dä' ska Gud veta. Gack te' dina sysslor, det säjer ja' dej än en gång.

— Herren har inte befallt oss att släpa oss te' döds. Han har sagt, att vi ska' arbeta, och så har han sagt, att girighet är en stor synd! — — —

— Dä' vet ja' lika väl som du.

— Ja, men tror du inte, att det ligger girighet uti ditt förskräckliga flängande. Jag tror inte, du har sofvit 4 hela timmar på fjorton dars tid, klen som du är. Har du inte var't med på ängar och klöfvervallar och räfsat och stäckt dagarna igenom från solagång te solakväll? Och har du inte sen bykt i flera nätter, bakat för tre månader i flera nätter, suttit uppe och stickat strumpor i många nätter och var't ute och ränsat potaterna i månskenet andra nätter, allt mens jag har sofvit. Är dä' nått vett i sådant? Tror du inte, att det är girighet, Johanna? Och har jag inte tusen gånger sagt, att du ska' stilla dej och akta din hälsa? Ta' nu ditt förnuft te' fånga och gack och lägg dej. Hva' tjänar det till att flänga värre än om en vore ett oskäligt djur?

— Hva' tjänar dä' te'? Jo, hade inte jag släpat så här, hade vi inte haft dä' vi ha, för du har då inte vett att dra någon-

ting till huset. Tacka du Gu', att ja' slitet som ja' gjort, annars hade vi inte suttit, där vi nu sitta! Gå nu till ditt arbete, för rågträdan gör sig inte i ordning själf.

Suckande gick Magnis sin väg.

— — — —

Det var folket i Mofalla, som hade det här samtalet sinsemellan en morgon häromsistens. Och Magnis hade rätten på sin sida.

Johanna var precis förbi och sjuk, fast hon inte ville vidgå det. Hela den magra kroppen skalf, ögonen brände i det magra, skrynkliga ansiktet. Ja, man kunde säga, att hon redan fått likfärgen i synen.

Men arbeta skulle hon ändå. Annat gick inte an, trodde hon. Flängde hon inte jämt och ständigt, inbillade hon sig, att det skulle bära af till fattighuset med bå' henne och Magnis. — —

Flitig hade hon visst i alla dar varit, men på senaste tiden, sedan de blifvit välbärgade, hade fliten öfvergått till ett onaturligt jäktande.

När de gifte sej, Magnis och Johanna, hade de tagits med ett litet torp under Malmaryd. Där odlade de och våndades hvar på sitt sätt och mådde bra. Några barn fingo de inte, och fördenskull blef det år efter år allt bättre för dem, så att de kunde lägga undan allt mer och mer.

Men ju mera deras lilla egendom ökades, dess vådligare blef Johanna med sitt slitande och plitande och flängande. Hon hade fått smaken för mammon, stackarn, och så växte begäret. När de suttit på torpet en 20 år eller så, hade de så pass, att de köpte Mofalla.

— Nu får vi lof ha piga, sa' Magnis.

— Nä', tack du! Ja' vill va' piga själf.

— Och dräng!

— Inte dä' heller! Du ska få si, att jag med Guds makt ska' tjäna in bå' pig- och dränglönen.

Och det blef därvid.

Då var det Johanna blef som värst. Hon vardt som en kapplöpningshäst i slutet af löpningen i närheten af målet.

Sådant kunde ju inte gå i längden. Ingen sömn mera än ett par timmar då och då, bara strängt fläng och tungt arbete utom och inom hus. Och det var underligt, att hon bara kunde hålla ut så länge, som hon gjorde.

Men nu kom det ändå, det, som komma skulle. Magnis såg, hur det stod till, och försökte stilla henne och få henne att lägga sig, fast det, såsom vi sågo, inte lyckades honom.

När han kom hem till aftonvardsdags, låg hon framstupa ute

på gården öfver en stor balja full med vatten, som hon sökt bära in själf, och under munnen på henne var en stor blodpöl.

Han tog och bar in henne och lade henne i sängen och tvättade henne i ansiktet.

— Nu går jag efter mor i grannstugan, mens jag hämtar doktorn.

Hon tittade upp en liten, liten smula, men svarade ingenting.

Då gick han bort och lutade sig öfver henne.

— Vell du inte dä', Johanna?

Nu tittade hon inte ens upp. Och när Magnis kände efter, var hon död.

Ett vackert eftermäle.

Tidningarna hade under sommaren haft ett grufligt arbete med den här mjältbranden, som huserade här och där i bukterna och ödelade en hop dyrt och grant fä samt åstadkom sorg och veklagan i månget hem. Ty man vet ju, att småbönderna tusen gånger lättare stå ut med att mista sina hustrur än sina kor och stutar och får. Och det där har ju sina sidor.

Sven på Hägnen sa' också en dag på kyrkobacken, när han begraft sin Anna Lena och vi beklagade honom:

— Tack, tack! Men ja' får prisa Gu', som bevarat mina kreatur för sjukdom i sommar. Om man sätter till hustrun, så är det världslig' och svider bara lite grann i bröstet några dar, när en rustar te' jordölet, men dä' går öfver, dä' går öfver. Mester en däremot kreatur, så svider dä' i planeboka, och dä' går aldri' öfver, åtminstone tar dä' tid, innan en repar sej igen!

— Jaha, där kom du mä' sanningsord, Schvän! sa' vi.

Men det var inte blott mjältbranden, som huserade den sommaren. Folket hade ock varit sjukt i magarna, för vattnet hade sinat och smakat illa, och värmen varit vådlig, så man drack jämt och samt. Fördenskull hade många satt till lifvet, trots »Hoppmans droppar» och malörtsbeskt. Och detta var visst och sant, fast tidningarna inte just nämnde mycket om den saken. Sålunda hade i min hemtrakt en hel del kolat af och gått hädan, särdeles manfolk, ty fruntimren här nere äro djädran så seglifvade, åtminstone sedan de kommit öfver förtitalet, Gu' tröste oss så visst.

En söndag hade vi den smärtsamma plikten att stoppa ner Kalle i Belserud, som var vår likaste smed. Och det var för öfrigt inte nog med, att han var en öfverdängare vid städet, utan han var desslikes en besattandes rolig karl, en redig gycklejösse, som kunde ställa till med små stollastöcken och drifva med folk, så att en kunde få sej ett godt skratt allt ibland, hvilket rätt väl kan behöfvas här ute i tystnaden och i de dåliga tiderna.

Pastorn hade emellertid fått för sig, att Kalle i Belserud varit en mycket framstående syndare, och därför ville han inte vara med på begrafningsmidda'n, hvilket visserligen var förargligt för pratets och de sörjandes skull. Men vi andra inbjudna togo saken med lugn, ty vi kunde ju vara lite mera frispråkiga och gladlätta vid kalasbordet, när

ingen präst var när, för hur det är, får en allt lof att hålla tungan i styr och se gudsnådig ut, när en sitter till bords med sin själasörjare.

Nå, vi sutto alltså där nere i Belserud och hängåfvo oss åt korf och bruna bönor och mådde väl, när Johan i Bingen upphof sin röst och sa':

— Jaha, nu ä' Kalle borta och ja' sörjer honom uppriktigt, fast han spelat mej en hel hop spratt i sin dar. Men en kunde ju aldri' bli rasande på'n, den spefågeln, och när ja' tänker rätt efter, så har han också gjort mej den största tjänst, som en kan tänka sej, fast ja' inte begrep'et i början.

— Hva gjorde han då? sporde vi.

— Joho — fortsatte Johan, när han slickat af bordsknifven — han ställde till så, att jag inte blef gift med Kari i Susa, som nu har långpinat ihjäl två män!

— Dä' stämmer! Ho' ä' dä' värsta etterbo i lutherska läran! Men hur slapp du henne? grinade vi.

— Jo, jag skulle möta Kari och far hennes en torsdag hos prästen och taga ut lysningssedel. När jag gick förbi Belserud, slog ja' mej i språk mä' Kalle, och te' sist slo' han vad mä' mej, att han i förskinn och med storsläggan i näfven skulle springa ikapp mä' mej, som var ledigt klädd och lätter på foten, som en ju är, när en går i geftastankar. Som mål satte han ut en tufva i skogskanten, och den, som kom först, skulle såsom segertecken sparka isär tufvan. Vi höllo om en kaffegök. Så barkade vi i väg. Kalle blef svårt efter, så att innan han var halfvägs, var jag framme och sparkade i tufvan, så det yrde efter'et. Kan ni nu tänka er, go' vänner, att den förhärdade Kalle, Gu' signe honom, där han legger, hade reda på att där var ett bålgetingabo i tufvan, och jag visste inte ordet af, förrän jag hade hela svärmen i synen.

— Ha ha ha! grinade hela begrafningsstassen.

— Dä' ä' min själ, ingen gröt å grina åt — fortsatte Johan i Bingen. Jag fick lof lämna kaffegöken i stecket och fly. Men bålgetingarna följde med och stack och stack dä' värsta de orkade i hela synen, på näsa och mun och öjenalock och hvar helst ja' hade en bar fläck. Ja' sprang som en hjort och skrek och viftade med näfvarna och skrämde folk, som trodde att ja' va' antingen galen eller fuller. Te' sist kom ja' te' prästgår'n och rusade in i köket. Där satt Kari i Susa och far hennes och väntade. Men ja' såg dom inte utan dråsade fram och rände hufvudet ner i vattensån. Kari och far hennes och prästfrun och fröknarna och pigan ble' alldeles förskrämda.

— Kors, han ä' galen! hviskade de.

Men när jag drog upp skallen ur sån och de fingo se, hur uppsvullnader och förskräcklig ja' såg ut och hur illa jag grinade, då flydde de.

— Han har haft en fästmö, som låtet förgöra honom! Ett så'nt

messfoster gefter ja' mej aldri' mä'! sa' Karin. Och hvarken min berättelse om getingaboet eller pastorns förmaningstal bet på henne.

— Kom far! Ja' ger honom hundingen te' evig ti'! fräste Kari.

— På det viset slapp ja' henne, och när jag se'n sett hur hon utvecklat sej, har ja' mer än en gång välsignat bå' Kalle och bålgetingarna! slöt Johan och stoppade i sig ett förfärligt stycke pannkaka.

— Jaha, det hade du skäl te', sa' kyrkovärden i Hagbråten. Getingarna stack bara för det enda momanget. Hade du fått Kari, hade hon stuckit dej hela lifvet igenom!

— Riktigt taladt! instämde vi andra.

— Jaha, Kalle hade många goda gärningar att försvara sig med i dödsstunden. Ja' har reda på en, som uppväger och afplånar många synder åt honom! lät rusthållaren i Fallnafors.

— Hva' var dä' för en god gärning då? spordes det rundt kring bordet.

— Joho, lät rusthållarn, dä' var när han lurade länsman att slägga åt sej. Dä' var nämligen på dä' lilla viset, att komsarien hade kört undan en sko på sin häst, och så höll han intill Kalles smedja och röt:

— Sko om hästen på högra frambenet, men dä' ska' ske kvickt!

— Gärna skulle ja' dä, men ja' har ingen, som släggar åt mej! svarade Kalle.

— Jag ska' slägga bara det går undan! gormade länsman och slängde af sig kappan.

Under tiden strök Kalle inte just så lite' dynamit under släggan, och när länsman dängde till, så blef där en hisklig skräll af. Länsman dråsade emot bälgen och knäckte ett refben samt blef så förfärad, att han bums körde sin väg och jämrade sig och ömmade sidan. Tro ni inte, godt folk, att Kalle får ärfva himlen bara för en så'n välgärning.

— Jojo män, hvad han dä' får! läto vi.

— Och jag är Kalle en så stor och evinnerlig tack skyldig — sa' Måns i Öfvergård — att jag vill föreslå, att vi lägga ihop te' en grafgård åt honom, ty så stor tjänst har han gjort mej.

— Hur så? ropade vi.

— Jo, hustru min, som gualof tröt i höstas, hade fått för sig, att hon jämt och beständigt skulle fara till sta'n i mitt ställe och sälja och köpa. Du bara ödelägger pengar å sväfvar ut och super dej full, sa' hon. Och så fick jag gå där hemma och slita, mens hon for te' stan och stod för det hela. Så'nt retade mej, förstås och ja' talte med Kalle om saken. En gång på höstsidan reste hon te' sta'n för att vända af en påse äpplen, som va' bå' fina och rara. När hon då kom midt för Belserud, sto' Kalle utanför smedjan och hälsade och frågade, om hon inte ville titta inom te' hans käring och dricka en slank kaffe, mens hästen pustade.

Det var min tvärt med om, kantänka. Men under det käringarna drucko och skvallrade därinne, tog den välsignade Kalle — hvile han nu sött i mullen — och tömde äpplapåsen samt hof honom i stället full med potater.

Nå, käringen kom, gubevars, i sinom tid ner till torget, där hon se'n gick omkring och frågte herrskaperna, om de velle köpa fina extrakaner. Jo vars, där fanns nok många, som ville dä', och till sist fick hon med sig en hel skock till vagnen och löste opp säcken. Jemine, hvilket lefvande och grin och skymfering där blef, när de fingo skåda skorfviga potater i stället för extrakaner.

— Kör du hem och lägg dig, stollakäring, skrek torgfolket.

Och hem flängde hon, och det kvickt. Hon var så ilsk och körde så besatt, att dä' blef aldri' folk af hästen ifrå' den dagen. Se'n låg hon sjuk utå ilska i tre veckor — lofvad vare Kalle, som vi nu visat den sista tjänsten.

Men ifrån den dagen var dä' jag, som fick fara själf till sta'n. Ho' visade sig där aldri' mer i sin lifstid, slöt Måns och såg så innerligt belåten ut.

När så Måns slutat, reste sig skolläraren, som är en allvarsam karl och stor kristen.

— Jaha, go' vänner, med allt detta för ögonen anser jag det tillbörligt, att vi önska, att jorden må ligga lätt öfver den fromme och gode och hjälpsamme Kalles i Belseryd stoft!

— Amen! stammade vi rörda och mätta.

»Äktenskapets komedi.»

Vi försöka här ute på landet att så vidt i vår förmåga står modernisera oss och följa med vår tid. Det är också snart löx att kunna skilja en s. k. landsortsbo från en stockholmare hvad dräkt, fasoner och åthäfvor vidkomma. Det enda, som skiljer oss från dem, är egentligen det, att vi se mycket friskare, oskyldigare och syndfriare ut.

I en sak ha vi dock än inte kommit oss för att apa efter stadsbofolket, och det är vis-à-vis skilsmässor från våra en gång under pomp och ståt anammade käringar.

Till »säng och säte» är det nog inte så sällsynt, att en skiljer sig vid dem, men äss man går så långt, att man tar lag och författning, kyrkoråd och domare och nämnd till hjälp för att skaka af sig en djädrig käring, så blir det ett förfärligt gny i de döda benen, och den, som sådant gör, blir alle mans varg i veum. Hvilket ibland kan vara svårt nog att vara.

När därför Kalle Israelsson i Släggebo tog till att krångla med sin Malena och stämde henne och yrkade på att bli henne kvitt, så blef det ett elemenskadt rabaskande här i orten.

Och det lefvernet håller, gualof, i sig ännu. Folk talade knappt om någonting annat en långlig tid och disputerade och regerade om saken och blefvo osams i ämnet. Ja, den där processen rörde upp människorna till den grad, att det flerstädes blef ofrid och elände i hemmen därutaf.

Ty alla karlar höllo med Kalle och deklamerade, att han var en karl hela da'n, under det att fruntimren gjorde Malena till en martyr och skällde ut Kalle och allt manligt kött i världen det värsta de orkade, hvilket minsann inte var så ringa och obetydligt. Det vet en allt.

Hvems skulden i fråga var till eländet i Släggebo, det vill jag inte ge mig till att afgöra. Men jag tror, att Malena har en hel hop på sitt samvete, och hvad Kalle beträffar, så var han länge och väl en riktigt fullblodig Job.

Sade han kanske ett enda ondt ord eller ställde han till några skandaler eller skar han tänder i svartsjuka, när de hade landtmätare hos sig där uppe i Släggebo och gjorde laga skifte? Nä, gu' bevars! Och det vet en allt, hurudana landtmätarne ä' och hur de husera

bland kvinnfolk, där de färdas fram i bygderna. Jo, de ä' ena söta juveler.

När det blef veterligt, hur Malena stekte och kokade och krumbuktade sig för landtmätarn och lät sig knäsättas af honom, sa' vi många gånger te' Kalle:

— Klå du opp landtmjätaren och kör honom åt häcklefjäll; inte ska' en egenråannes bonne låta bedra sej utå en så'n där slanker och stubbabytare!

Men Kalle bara log och svarade:

— Jag blunnar och låts som dä' regnar. Jag får nok så godt igen, för han styr vesst te', att jag får bli vid de grannaste skiftena och den höggradigaste marken vid skiftesläggningen!

— Åh, ä' dä' så, så låt saka basa och ha sin gilla gång, sa' vi och kunde inte annat, det var ju naturligt.

Det hade nog heller aldrig gått så långt, som det gjorde med Kalle och Malena, om han bara efteråt kunnat låta bli att kalla den minste pojken för »stubbabytare». Ty det sårade och kvalde Malena och retade henne, så att hon inte visste till sig.

En gång voro ett par främmande karlar inne hos Kalle i Släggebo och pratade karlaord en aftonstund. Midt under samtalet tog pojken till att gallskrika. Då vardt Kalle irriterad och sa':

— Häf ut »stubbabytarn» ella »landtmjätaren» ella hva' ja' ska' tytelera vrålmånsen för! Häf ut honom i köket!

Det var nog förargliga ord det där, men inte voro de så svåra, att Malena fördenskull behöfde rycka ner betsman och lägga den i skallen på Kalle. Men det gjorde hon i alla fall så att blodet sprutade i vittnens närvaro.

Detta slag och blod vardt till en stor trumf på Kalles hand i skilsmässoprocessen.

Ifrån den stunden blef det allt värre och värre dem emellan.

Slutligen blef Kalle gång på gång sjuk och fick uppkastningar, när han druckit kaffe.

Det var då han tog ut stämningen och redde målet så välsignadt, att Malena fick draga ut af Släggebo med den lille »stubbabytarn».

Men därefter blef Kalle förklarad i bann af alla pastoratets fruntimmer, och hade han inte haft stöd i oss karlar, så skulle han slitit en gruflig prack och vånda.

Dom få i alla fall säga hva' dom vill, och pastorn må runka så besatt han kan på hufvudet åt den där skilsmässan och dra' fram så många skriftord han vill och orkar emot densamma, så har hon i alla fall varit te' inte så liten nytta i grannhället.

Många andra hustrur, som inte äro, som de borde vara, utan använda trut och tillhyggen i stället för kärlek och smek, ha nämligen börjat dra' öronen åt sig och blifva liksom ett litet grand be-

skedligare och fogligare, sen de fingo se, att det verkligen går för sig att bli dem kvitt, ifall man på allvar sätter den sidan till. Och ofta när man i skumrasket går förbi ett ställe här ute, kan man därför nu få höra hur det stampas med en träsko där inne i golfvet och hur en manlig stämma komderar:

— Ti'er du inte på eviga fläcken och styrer din geftiga tonga å ditt syndi'a kött, så går ja' och gör som Kalle i Släggebo gjorde. Så mycke' du vet dä'!

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Nå, Kalles och Malenas roman var nu i det närmaste utagerad och genomdiskuterad, när han just i dagarna var nära att få en sådan där epilog, di kallar't.

Kalle hade visserligen fått ro och sabbatshvila på sin gård och kunde i trygghet dricka bå' sitt kaffe och sin lelle gök.

Men han tyckte, att det var söckent och tyst där uppe i Släggebo, och rätt som han gick där, vardt han minsann gripen af giftassjukan igen.

Ty det blir man, när man går i ensamheten och drömmer. Detsamma händer mig nästan dag- och nattligen.

Men hemma i trakten var det inte lönt att Kalle försökte sig på något frieri. Nänä men, för en frånskild karl har det sig inte så lätt att fria med framgång inom sitt grannhälle, så vida han inte före skilsmässan har hållit sig framme och skaffat sig en vän. Hvilket Kalle, dumt nog, inte haft vett till.

Men så fick han en dag en präktig idé, just som han gick larfvande efter harfven ute på sin rågträda. Det kom öfver honom som en blixt.

— Jess, ja' ska' anagga mej annonsera efter ett fruntimmer, så får ja' hundratals å välja på! flinade han. Och så släppte han stutarne och sprang hem och tvättade och klädde sig samt satte af i galopp till skolläraren, åt hvilken han anförtrodde sina tankar och lämnade annonsuppdraget.

Och skolläraren bisprang honom med råd och dåd och skref en lockande annons.

— Och svaren kunna väl få adresseras te' magistern, så kanske ja' kan komma hit om fjorton dar och få dom läsena och så hjälper magistern mej å väljer den som låter likast! Dä' ska' inte bli olönt! sa' Kalle.

— Ske dig som du vill! svarade magistern.

Jaha, efter några dar började det strömma in svar på annonsen. Skolläraren, som är en sådan där som ambulerar, var inte hemma, när de kommo, utan hundan i våld i en annan ända af socknen. Hustru hans undrade hvad i all världen det var för bref. Det kom ta à tio i stöten, och till sist kunde hon inte bärga sig utan tog

till att öppna och läsa dem. Allesammans innehöllo de fruntimmersporträtt och kärlekstrånad och löfte om trohet och huldhet.

Skollärarfrun blef galen.

— Si så, nu vell han söka ut sej en annan och så ge mej på båten! tjöt hon och beslöt i begynnelsen att hänga sig.

Men så tyckte hon att det var kusligt det också. I stället tog hon alla brefven och porträtterna och gaf sig af till pastor med hela bibban.

— Här ska' kyrkoherden få si sådan man jag har och sådan skollärare socknen är bekajad med! grät hon och lade brefven fram för själasörjaren och skolrådsordföranden.

Denne läste, vände på porträtten, greps af helig vrede, bleknade, reste sig och ropade: ve! ve!

Skollärarfrun rasade mot sin man, och pastorn både mot honom och den öfverhandtagande synden.

Dagen därpå fick skolläraren skriftlig order att på aftonen infinna sig i pastorsexpeditionen.

Han gick trygg i sin oskuld. Men när han trädde där in, fann han före sig hustrun och hela kyrko- och skolrådet, samtliga med förfärade miner. Och ett åskmoln låg öfver pastors anlete.

Denne senare hof tvärt upp sin röst och skriftade den arme läraren och gjorde honom till den värste lustarnes träl i universum, och det var rätt så när att han högtidligen förbannat honom.

— Men hva' i all världen har jag brutit? sporde den arme karlen, som inte begrep ett dyft.

— Hvad är det? Svara på frågan! röt pastorn och lade brefven fram för läraren.

— Det är ju svar på Kalles i Släggebo giftermålsannons! upplyste magistern. Men det trodde ingen. Svaret blott förvärrade hans sak. Han ville öka sin skuldbörda genom att slingra sig undan sanningen, sa' pastor.

Ja, de höllo nästan på att förgöra skolläraren.

Huru de emellertid vände det och ventilerade, så skred i skymningen ett högtidligt tåg upp till Släggebo.

Det var pastor och råd och läraren och frun.

— Har du annonserat efter en hustru? sa' pastor te' Kalle.

— Javisst har ja' dä'! Ja' hade ingen annan utväg i mitt elände! bekände Kalle.

Nå, sen vardt det frid och läraren gick därifrån arm i arm med hustru sin.

Kalle sitter nu och tittar på porträtten. Men efter flere år vet han inte än hvem han skall kora. Skolläraren törs inte vidare bispringa honom, så en ska' få si att Kalle, till sin eviga lycka, aldrig mer kommer till något resultat i giftermålsvägen.

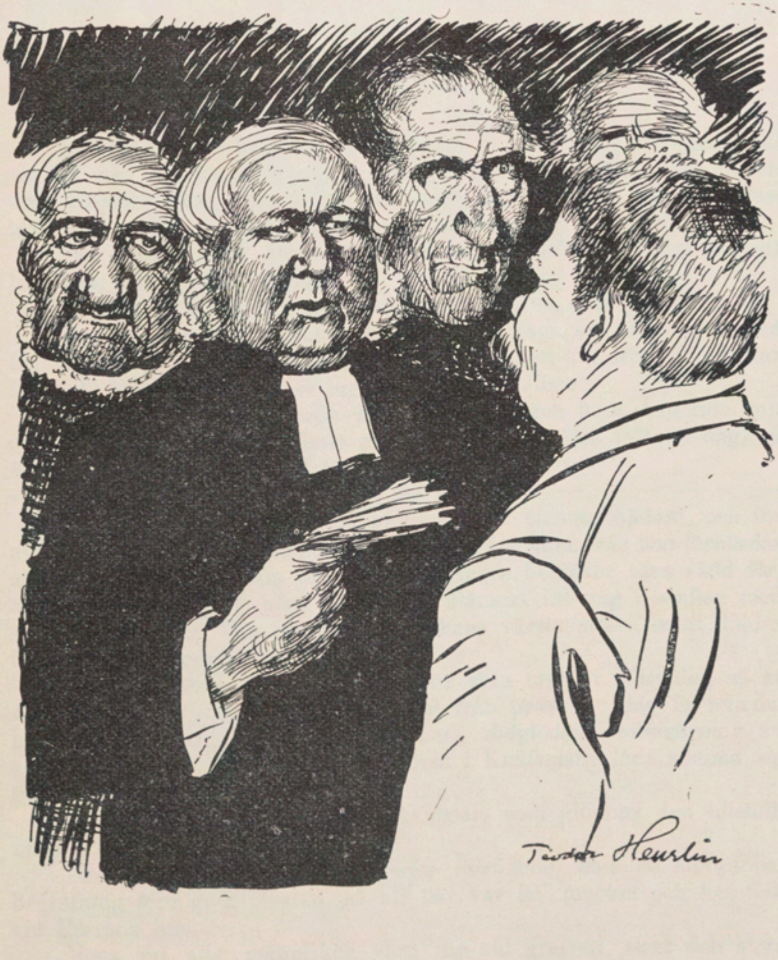
Teodor Heurlin

Träffad.

En sådan grofhuggare, som Jösse i Knäfvelsby var under all sin tid, har väl aldrig funnits i länet. Ingenting fruktade han, ingenting bäfvade han tillbaka för och ingen krusade han, hvarken länsman eller präst. Och då kan man veta hurudant sinne han hade.

Det värsta med Jösse var, att han hädade allt heligt och att han knappast trodde skriften.

Men så gick det honom också på ändan, så som det gjorde.

Det var spådt af många, att det skulle taga ett dåligt slut med honom. Det gjorde det också, och hvar han nu efter döden har hamnat, det får han allt se sig om, stackars Jösse.

Ty många knep gjorde han i sin dag, och hade han inte valt att ångra och bättra sig inne på lasarettet, där han tröt en dag, så är här nog ingen, som vill va' i Jösses kläder nu.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Jösse i Knäfvelsby var en grobian samt en stor hädare, och för att visa, hur långt en människa kan gå i fräckhet, när hon förhärdar sitt sinne, skall jag nu, när jag inte längre behöfver vara rädd för, att han ska' skjuta efter mig eller klämma till mig i skallen med sin tjocka krycka, tala om ett par af hans värsta streck samt skildra hans sorgliga ändalykt.

Om det finns en synd, som bör vara mycket oförlåtlig, så är det väl den att stjäla predikokonceptet från prästen. Jag för min del har då svårt att tänka mej en mera rödglödgad missgärning än en sådan. Men en dylik hade Jösse i Knäfvelsby låtit komma sig till last.

Vi äro nog inte många sockenboar, som glömma den tillställningen.

Den söndag, då detta helgerån inträffade, hade vi storgubbabegrafning före gudstjänsten, så att där var bå' mycket och fint folk vid Herrans hus.

Mens nu alla människor voro ute vid grafven, smet den store och förskräcklige syndaren Jösse in uti sakristian och smusslade till sig konceptet, som låg i pastorns fickbibel på bordet.

Det är så att det ryser i mig bara jag tänker på't.

Och det var inte nog med konceptet. Personalian och predikan öfver den, som begrofs, knep Jösse desslikes. Kan man tänka sig något hiskligare, och därtill gällde det ett rikt och fint lik.

Nå, efter begrafningen strömmade vi in i kyrkan och sjöngo samt voro andäktiga. Pastorn trädde för altaret och anade intet ondt. När han gjort ifrån sig där, trädde han upp i predikstolen och såg tillfredsställd ut. Ty kyrkan var väl besatt med andäktigt folk, och han anade fortfarande intet oråd. Men rätt hvad det var bleknade han. Han bläddrade och bläddrade i sin bibel, hostade och sa' endast:

— Hm, hm.

Sen knäckte han till att trefva i alla sina kaftan- och byx- och till och med västfickor, under det han fortfarande inte sa' ett enda annat uppbyggligt ord än:

— Hm, hm!

Så vinkade han åt kyrkostöten, och denne gick ock upp på predikstolen. Pastorn hviskade ett par ord i örat på'n, hvarefter stöten vände om och gaf sig neder af rummet med sådan fart, att han snafvade och dråsade hufvudstupa utför predikstolstrappan och for vidöppen i famnen på en halfdöf käring, som i sin andakt satt på det nedersta trappsteget för att höra bättre.

När stötastackarn kom öfver den arma, oskyldiga kvinnan, befarade denna domen.

— Anamma min ande! skrålade hon.

— Tig, käringedrake! fräste stöten och linkade in i sakristian. Att han emellertid fått sig en bra skräll i trappan syntes tydligt på hans gång.

Under tiden hade pastorn upphört med trefvandet i fickorna och läs psalm på psalm.

Men stötens mission tycktes hafva misslyckats, ty när han om en stund kom ut i sakristigedörren, runkade han på hufvudet, och pastorn, som sett runkningen, började darra på målet och såg dödsdömd ut.

Allesammans tyckte vi att det var synd om prästen, ty att han var grufligt sjuk eller att någon olycka händt honom, det begrepo vi. Han darrade i hela kroppen, och hvad han talade fattade vi inte. Det gick hit och dit. Än var han här och än där i texten och vi kunde inte känna igen honom.

— Han har blett rörd utaf slag, hviskades man emellan i bänkarna, ty vi visste naturligtvis inte då, att Jösse i Knäfvelsbo stulit hans koncept.

Om en kort liten stund sa' han »amen». Men några personalier eller någon likpredikan hördes inte af, så att den stolta begrafningsstassen såg obegripligt besviken och långnäst ut, hvilket var förklarligt.

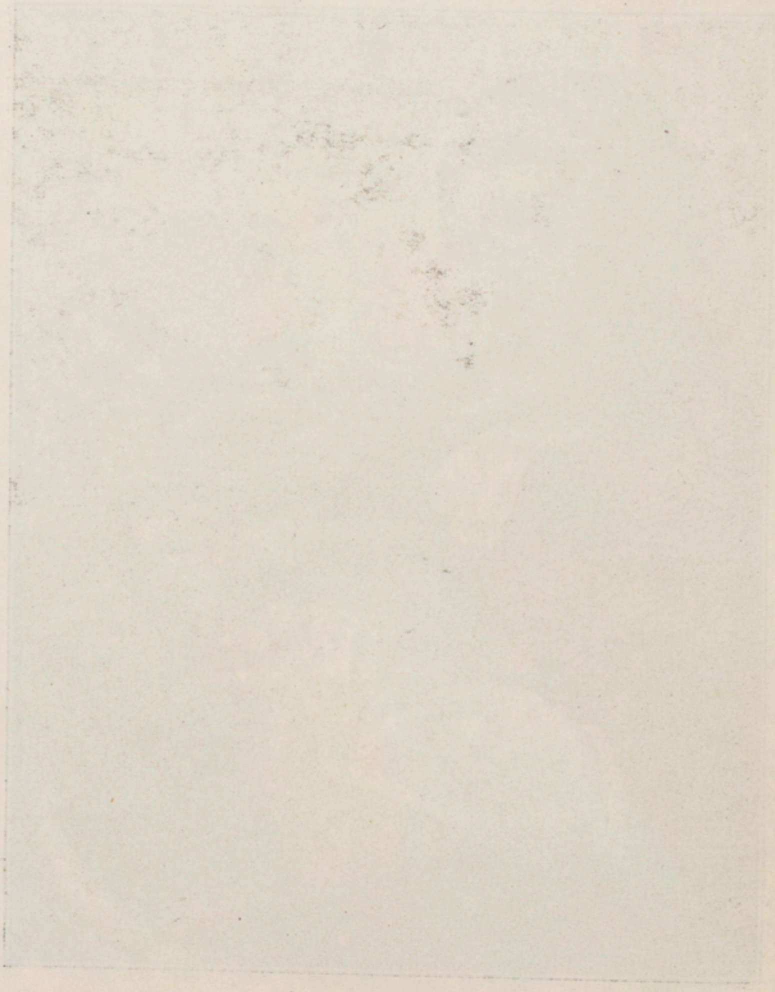

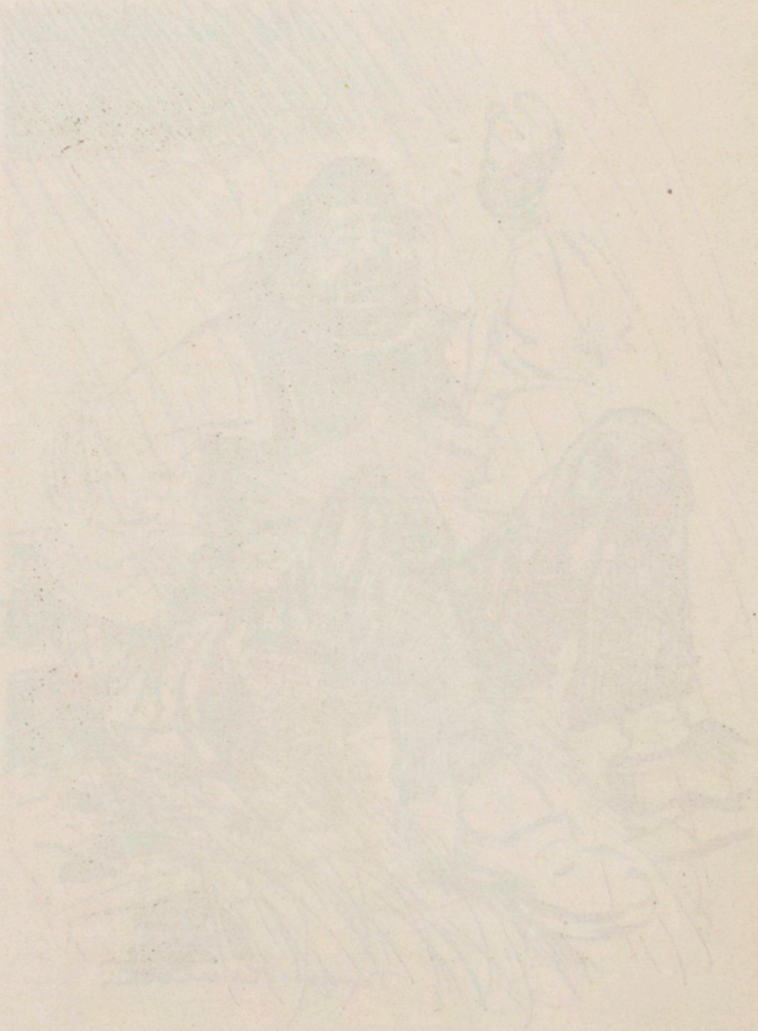

På det viset fördärfvade Jösse en hel gudstjänst, så att det var väl inte underligt, att det gick honom illa på slutet. Ja, en gruflig hädare och helgerånare var Jösse i Knäfvelsbo.

* *
*

En vacker dag blef skomakare-Pelle i Brostugan omvänd, och det dröjde inte mer än fem veckor därefter förrän han dängde läst och syl och spannrem afsides samt knäckte till att predika. Första gången Pelle uppträdde, skedde detta hos Nils på Dammen. En vådlig hop folk kom dit, och för att Pelle under sitt talande skulle få en upphöjd plats, slogo de upp slagbordet och satte en stol på lämmen. I stolen tog Pelle plats och klämde i med sin predikan.

Men den sabla Jössen satt i närheten full af synd och hädelse och förakt för allt heligt.

Så småningom lirkade han sitt kryckhandtag om stötten, som höll bordslämmen och den därpå tronande predikanten uppe, och just när denne var som värst i tagen och förkunnade oss, hvilka syndapaltar vi voro, gjorde Jösse omärkligt ett reelt ryck med kryckan.

Kratsch! Bordslämmen föll ner med en riktig domedagsskräll, och skomakare-Pellen for bälgsides ner ibland fruntimren samt åstadkom en fruktansvärd ödeläggelse.

Pelles testamente flög midt i ansiktet på Sofi i Mogård, så att hon fick näsblod, och hela auditoriet blef förfäradt.

— Dä' här va' ett järtecken! Du ä' inte kallad! skrek Jösse.

Och se'n dröjde det två hela år innan Pelle vågade sig ihop med predikandet.

Hvem vet hvad Pelle kunnat uträtta under den tiden, om han fått sitta i fred på bordslämmen i Dammen?

Jaha, det är så att man bäfvar, när man talar om'et, men en sådan ogudaktig sälle var Jösse i Knäfvelsbo.

Gu'alof att det inte finns många dylika på tusendet här ute.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

En gång på eftersommaren höll Jösse på att timra om sin ladugård och en dag hade han några karlar till hjälp med täckningen, då ett häftigt åskväder plötsligt rusade fram öfver Knäfvelsbo.

När blixtarna började fräsa omkring dem, gingo hjälpkarlarne ner af taket.

— Kom mä' in, Jösse, mens åskan kör förbi! ropade de åt denne.

Men Jösse satt kvar på taket och skällde samt kallade dem för krukor och backharar.

— Här är en, som inte är rädd för lite småskrällar! lät han.

Rätt som det var, slog åskan emellertid ner alldeles intill ladugården.

— Nähä, den gången bommade du! skrek Jösse och hötte med näfven uppåt molnen.

Men han hade knappt fått de orden öfver sina hädarläppar, förrän en ny blixt fräste ner i det halffärdiga halmtaket.

Då bleknade likväl Jösse, och karlarne, som i yttersta bäfvan stodo nedanför, hörde honom förfärad ropa:

— Jaså, du träffade ändå te' sist!

Ladugården fattade eld i blinken och Jösse blef halfbränd utdragen ur den brinnande byggnaden.

Då var han spak ändå, men han stönade och jämrade sig på det förfärligaste.

Det var hemskt att se honom, ty man kunde förstå, att han slets sönder af de grymmaste plågor, och det tillstädeskommande folket vardt förfäradt. De hade ju varit åsyna vittne till huru hämnaren, som icke låter gäcka sig, med sin blixt träffade hädaren och liksom tog honom på orden.

Jösse transporterades genast in till lasarettet. Men det stod ingen hjälp till med honom. Tre fjärdedelar af hans hud var uppbränd, och så gick han hädan under de fasligaste plågor.

Måntro, godt folk, den där händelsen hade verkat på oss här ute mera än ett halft tjog predikningar skulle hafva gjort.

Stor i orden, liten på jorden.

Jag blir alltid ledsen, när jag hör folk kasta ut öfverord och förhäfva sig här i världen.

Och därför får jag ju heller aldrig vara riktigt glad, ty dagligdags och jämt och samt träffar man på människor, som tala om, hvilka förskräckligt bra saker de skulle åstadkomma, om de bara blefve försatta i den eller den ställningen.

Till och med på själfva kyrkovägen måste man kväljas af sådant prat, särdeles när man går ifrån kyrkan.

Alltid är där någon i följet, som åbäkar sej. En söndag sa' t. ex. Masse i Nackatorpet:

— I da' va' han allt bra torrfängder i predikstolen! Och dä' säjer ja', att så olärder ja' ä', så skulle ja' då gjort en likare predikan öfver dä' ämnet!

— Jaha, där sa' du då inte för möcke! Rätt ett så enfaldigt å simpelt kvennfolk som ja' själf Gu' nåde mej syndare ä', så sir ja' mej god för å lägga ut ordet lika så bra som prästen gjort det i da', svarade Inga Stina på Hörnet.

Jojo, prata strunt och svänga sej med stora ord, det går nog för sig, men »äta ost, när en ingen har», det är värre, heter det. Det skulle minsann allt ta' sig ut att se Masse i Nackatorpet i en predikstol eller att få höra Inga Stina på Hörnet utlägga skriften från en talarestol.

Och hvad Inga Stina för resten beträffar, borde hon vetat sju slags hut. Ty hon ställde ju till väsen och störde en andaktsstund rätt bra en höstkväll.

Aldrig har hon var't reelt gift ett endaste tecken, men icke förty har hon ändå åtta stycken barn i stugan, hvilka socknen får dra' försorg om.

Så kom naturligtvis frälsningsarmén hit en dag, och tvärt föll, förstås, Inga Stina till den hopen.

Ni kan väl förstå, hvilket spektakel det blef på mötet, när nu denna en dag klef fram på plattformen samt vittnade och sjöng med sprucken röst:

»Ja' ä' ett litet snöhvitt lamm,
Halleluja! Och nu vill skam
Mig klösa både bak' och fram.»

Auditorium brast i skratt och Inga Stina fick sluta.

Men det är just sådana där, som åbäka sig i kristenheten.

Hvad Masse i Nackatorpet beträffar, så är han ungefär lika klyftig i predikandet som hans enbetsstut kan vara uti att läsa hebreiska. Masse förstår sig inte ens på almanackan, och så fort husförhören börjas om höstarne, blir han alltid liggande i sin ryggvärk och kan inte röra sig ur fläcken. Så pass rädd är han för att pastorn möjligen skulle få för sig att förhöra honom i hans själalära.

Men mästra och kassera andra det är Masse karl till.

Jag blir, som sagdt, alltid ledsen och bedröfvad, hvar gång jag hör folk ösa ur sig stora ord, ty jag vet bestämdt, att de en dag få sota för'et. Jag har sett exempel på den saken flera gånger, och just i dagarne har jag träffat på ett riktigt färskt och lärorikt sådant, hvilket är af den beskaffenhet, att det bå' fröjdar och smärtar mig.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Det kan väl nu vara så där vid pass tjugu år sedan jag var i mina värsta friaretag. Jag skulle just vid den tiden taga an ett hemmansbruk, och då får en allt i främsta rummet se sig om efter ett gifte, som kan sätta en medellös karl i tillfälle att få medel till uppsättning med kreatur och ett som annat.

Då sa' Peter i Karlshult, som är en ganska bra böneman, en dag till mig:

— Ta' du Gu' i hågen och gack upp te' Ringåsa. Manuel ä' inte barskrapad, ett fjärdingshemman har han ograveradt och hans Jenny ä' inte frå'vänder, när det gäller manfolk!

— Hur pass kan ho' ha'? lät jag.

— Åh, en sex tusen eller så blir dä' väl, när di gamle vända näsera i vädret! svarade Peter i Karlshult.

— Hur sir ho' ut? Ä' ho' tjocker eller nätter?

— Dä' måtte väl kvetta, när ho har sextusen! genmälde Peter. Och jag gaf honom rätt och tackade honom för anvisningen.

Sen dröjde det inte länge förr än jag började slå mina lofvar bortåt Ringåsahållet. Jenny var rödlätter och lifvad, så jag gick verkligen och blef så glad vid henne som möjligt var. Och när jag därtill betänkte hennes sextusen, så rent af spratt det i mej. Jag tydde mig till Manuel och frågade honom om stutapris samt ställde mej in hos gubben på många andra sätt, så det vurnade sej verkligen inte så illa för mej.

— Nå, hur går dä' för dej oppe i Ringåsa? frågade Peter i Karlshult.

— Jo, en ska' få si, att dä' går nok vägen! lät jag. Ty det trodde jag verkligen. Jag hade fått kringsvid ett femtiotal pussar utå Jenny.

En lördagskväll vankade jag alltså ganska segerviss till Ringåsa för att klarera saken. När ja' kom dit, hade gubben och käringen

masat af till begrafning i grannsocknen. Det visste jag då i förväg och var gla' att få bli på enbeten med Jenny.

På vanligt friaresätt smög jag mig rundt omkring byggningen och tittade in genom fönstren. Men där inne fanns ingen själ.

I detsamma varsnade jag att la'gårdsdörren stod på halfglänt, och då begrep jag, att Jenny och pigan voro därute och sysslade.

— Djädringen ska' ja' inte lura på dom och höra hva' di prata om, tänkte jag. Och så ställde jag mej bakom dörren och lyddes.

Där fick jag minsann höra ett trefligt prat.

— Nå Jenny, sa' pigan, du ska' väl bli mor i Knaframålen hva' dä' lider? — Knaframålen var det hemman, som jag tatt mej an. Var det då underligt, att det klack till i mej.

— Jo, ta' i å dra' där! Nähä du! Den där illmaringen går bara å stryker efter mina medel. Inget redigt lif ä' dä' i honom heller. Han tänker mer på stutar och täckdike än på kärlek. Nä', ja' vell ha' en, som ä' så gla' ve' mej, att ja' kan vir'an om pekefingern, när ja' blir geft. Husbonne vill ja' va', å såna där jordmaskar å snåljoppar som Thure i Knaframålen kommer en ingen väg mä'! bjäbbade Jenny.

Måntro, det var roligt för mej och få ett så'nt betyg.

— Nu pratar du synd! Du tar nok bukt på'n, när du får håll i honom! invände pigan, som, efter hvad jag kunde förstå, var en rejäl mänska.

— Ja' vell inte höra talas om honom. Han har ju näsa, som sir ut som en tidigpotata. Illa går han mä' bakbena och sir mer ut som en körkestöt eller kolportör än som en friare. Nä' tacka vell ja' då Kalle i Brolyckan. Dä' ä' min pojk dä' och honom ska' ja' ha', om ja' rätt ska' stå på hufvudet som på fötterna. Han kommer nok hit i kväll, ska' du få si! Och så gaf det leda trollet sej till att tralla:

»När lördagskvällen faller in,
Då kommer lelle vännen min.
Då sofver mor, då snarkar far.
Tjo hej! Så kveckt menuten far —».

— Men hvarför håller du mä' Knaframålarn, när du inte vell vid honom?

— Dä' finns väl inget roli'are än te' å konstras mä' karlar å ha' dom på sina fem, grinade Jenny.

— Men Kalle i Brolyckan super ju och slåss.

— Tåla dej du! ja' ska' minsann vänja honom å mä' bå' dä' ena och dä' andra. Du ska' si, att ja' gör honom te' ett lamm. Knaframålarn kan dra in hakan och fria på annat håll. För ja' och Ringåsa ska' bli Kalles te' evig ti', — dä' har ja' lofvat honom ....

Sen hörde jag inte mer. Ty i detsamma fick jag en sinkadus, så att jag såg tusen solar samt förnam en röst, som skrek:

— Jaså, du står här å lurar, din krubbitare.

Det var Kalle, som kom öfver mig, och ett bastant slagsmål blef där. Men det var jag som fick stryken.

Det sista tempot, den ledingen gjorde med mej, var att han drog mej till brunnen och öste öfver mej en tre à fyra ämbar vatten.

— Du behöfver schwalka, din skråe! gormade han, för han va' inte nykter.

Jenny bara grinade och tyckte, att Kalle var hjältemodig. Men pigan grät.

Hur Jenny sen äflades och huserade med sina föräldrar, så fick hon allt Kalle ändå. Men hur hon virade Kalle om fingret på sej och vänjde honom af med att supa och slåss, det fick hon allt se, stackarn. Jojomen: söt början får ofta sur ända.

Storkaxig var Jenny och vidlyftig i orden, men bukt med Kalle fick hon inte. Nänä men, för det är nog så, att om en rätt sätter paddan på en guldstol, så hoppar hon snart ner i pölen igen.

Strax efter giftermålet började Kalle sitt gamla lif och den, som fick vara mjuk, det var Jenny.

Det dröjde inte många år förrän Kalle hushållat af med hela Ringåsa och nödgades taga ett torp under Hjortsjöholm.

Sen hördes de aldrig af, och jag såg heller ingen af dem förrän en dag, när jag, som nu, gualof, blifvit nämndeman, var med länsman ute på vägsyn.

Rätt som vi sutto och körde i lunk på Hjortsjöholmsvägen, ryckte länsman till och skrek:

— Hvad sablarne ä' dä' för ett spektakel?

När jag då tittade upp, fick jag se hur en karl körde en ärjkrok på en liten teg vid sidan af vägen. Detta var i och för sig inte så underligt, men det märkvärdiga var, att kroken drogs af en skrylig ko och ett blekt och magert — fruntimmer.

— Låt oss gå dit och titta efter hvad det är för ett kreatur, som drifver kvinnan att draga bredvid kon.

Godt folk, det var minsann Kalle, som handterade Jenny på det viset.

Och så dålig var jag, att jag inte kunde hejda mig, utan när jag känt igen dem, så lät jag:

— Det går visst dåligt för dej, Jenny, te' å vir'an, din Karl, om pekfingern!

Jag mindes, förstås, hvad hon pratade den där kvällen, då jag fick den myckna stryken.

Jenny svarade ingenting. Hon bara släppte oket, som hon gick och sköt på, torkade sej i ögonen och tittade på mej, så att jag skämdes öfver hvad jag sagt.

Länsman var topp galen och redde sig till att ge karlen ett godt kok stryk.

T. Heurlin

— Ska' du köra med hustru din? Vet du ingen lefvandes hut! skrek han och höjde käppen.

— Nej, nej! rör honom inte, för dä' blir ja', som får sota för'et se'n, jämrade Jenny och tog fatt i länsmannens käpp.

Jag kom mig icke för någonting. Jag bara tänkte på hur stor skillnad det var mellan den Jenny, som en gång braverade öfver, hur hon skulle vira karlar kring fingrarna på sig, och den bleka och tärda käring, som nu lät köra sig som ett ök af en rå och förfallen man, som förstört hennes lif.....

Stackars gamla flamma!

Och ändå tiggde hon och bad för sin bödel.

Kommunalmannens vedermödor.

Här går folk ute på landet och kritiserar sina kommunalkarlar och skäller ut dem och kasserar dem och kallar dem för »sockenkungar» och »påfvar» och »excellenser» och »fogdar» och allt annat ledt, som de kunna hitta på uti sin medfödda elakhet. Ja, de gå till och med så långt, att därest en kommunalordförande händelsevis skulle råka till att ha' en tämligen välfödd hustru och någorlunda feta hästar, så påstå de, att han stjäl af fattigsäden och fodrar dem med.

— Di fatti'e, di få svälta, för att or'förar'n ska' kunna ståta med grannlåt bå' i fruntimmers- och hästväg, säga de och förklena och skämma ut honom på alla upptänkliga vis.

Om understödstagarna däremot någon gång gå omkring och se mätta ut, insinuerar man, att ordförar'n göder dem på socknens bekostnad för att de ska' springa till honom med skvaller eller för att de ska' hålla tyst med de hyss han möjligen kan ha' för sig vis à vis något kvinnligt fattighjon, som inte ser så illa ut.

Ja, en ordförande må vända sig hur som helst, så blir han i alla fall illa handterad och till den grad beljugen och utskämd, att han knappt är vatten värd, så att det är då rent af underligt, att någon människa bara vill åtaga sig att handskas med och sköta en kommuns affärer.

Och det säger jag, att kung eller kommunalordförande det måtte då själfva den dålie vara, för ju högre en mänska stiger här i lifvet, dess värre stormar är hon utsatt för.

Under sådana förhållanden är det i alla fall väl och till stor lycka för mänskligheten, att det finns karlar, som vilja åtaga sig dessa vådliga sysslor. Annars stode vi oss allt hundingen så slätt.

Men det är nog så, att de, som syfta efter dessa äreställen inte ana eller tro, att de gå emot några farligheter, alldeles såsom de stackars män, hvilka fått ett giftermål för sig, inte vilja tro att de stå på vippen att slunga sig hufvudstupa in i ett dystert elände, utan någon som helst omväxling.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Karl Karlsson i Högalid har fått smaka på både det ena och det andra, stackars karl.

Vår gamle ordförande dog en sommar, och så valde vi i hans ställe Kalle i Högalid, fast han allt var ung. Men han skrifver då som en präst och är en allvarsam och välbärgad karl.

När far hans tröt, fick Kalle Högalid, uppsatt och i ordning, efter gubben.

Då Kalle nu blef vald till kommunalordförande, och folk begynte vanka till honom, tyckte han, att han borde gifta sig, så att där kunde bli lite bättre ordning i ett som annat hos honom. Pigorna vände till det på stollavis, när han skulle fägna folk, och det retade Kalle till den grad, att han gick bort och friade till änkans dotter i Bolet, som, oss emellan sagdt, är ett litet etterbo och en morsgris. Men barskrapad var hon inte.

Nå, där blef gifte af, och vi ömkade oss öfver Kalle, ty vi, som kände till ett och annat här i världen, kunde väl inte tro annat än att Fia i Bolet och ordförandeskapet skulle ta' knäcken på'n. Vi tyckte att det var för mycket på en gång.

Men serradö, det gick bättre än vi anat. När Fia varit i Högalid hos Kalle bara några dar, var hon spritt toseter efter honom, så att vi aldrig sett en hustru vara så glad vid sin man. Hon alldeles afgudade honom. Ja, hon till och med pussade honom midt för näsan på människor, hvilket bondfolk, som har någon ambition om sig, aldrig brukar göra. Men Fiestollen vånnade inte hvad hon tog sig till, och karlastackaren fick gång på gång skämmas för att hon lade upp sin kärlek i ljusan dager och ibland folk på riktigt herrskapsmanér.

Svartsjuk var hon också om honom. Han fick knappt tala med andra fruntimmer för henne, och det första tempot hon gjorde, när hon flyttat till Högalid, var att köra pigorna hufvudstupa på porten. Sådana tag var det i Fia.

Nåja, kärlek är en sak, som just inte bör kasseras, men det ska' va' måtta med honom.

Så gick det och så stod det i Högalid. Fia hängde om halsen på Kalle och var svartsjuk om'en och passade honom som om han var't en grefve eller något annat bräckligt och ömtåligt väsende.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Under tiden hade Kalle och de andra ledamöterna i kommunalen en besattandes kinkig sak att afgöra. Där hade nämligen kommit skrifvelse ifrån Bjällebo socken, att där fanns en flicka, som födt en pojk, att fadern rymt åt Amerika och att vår kommun skulle taga sig an flickan och barnet, emedan hon, som tjänt i Bagghemmet, var skrifven hos oss.

Kommunalnämnden ref sig i håret och svor och sa' till Kalle, att skrifva till Bjällebo och bara neka och bestrida.

T. Heurlin

— Ha' Bjälleboarna fått henne, så må di behålla bå' henne och ungen! resolverade gubbarne i nämnden.

Och Kalle skötte, förstås, skriftväxlingen med Bjällebo så godt i människomakt stod.

Men för Fia nämnde han inte ett ord om den pålaga, som hotade socknen, för så pass karl var han, att han inte babblade för fruntimmer om några kommunala angelägenheter och bestyr.

Så hände det att Kalle en afton gått bort till nämndemannens i ett ärende. Fia gick ensam hemma och tittade då och då ut genom fönstret efter honom. Rätt som hon så vankade och längtade, fick hon se en schäs komma körande i skarp traf och i schäsen satt ett ungt fruntimmer med en barnunge i skötet och hela härligheten stannade vid Högalids förstugubro.

— Stig nu å här! kommenderade körsvennen.

Fia sprang naturligtvis ut och frågade hvad som var å färde.

— Joho — sa' körkarlen — ja' har befallning utå or'förar'n hemma i vår socken att köra hit med flickan och barnet, för hit höra de bägge två, och ni kan inte komma ifrå dem, om I rätt gå te' kongs med dom. Ta' in henne och ge henne lite å bita i nu, för ho' kan rätt va' svulten. Och ajöss! slöt karlen och reste sitt håll.

Ni kan tro, att där blef en Fia!

Hon knäckte till att skälla på den arma flickan, så att det hördes en half fjärdingsväg. Modern grät och barnet skrek.

Fia trodde naturligtvis, att det var Kalles eget och inte hela socknens barn, efter de kommo ditkörandes med det; ty hon hade, förstås, inte reda på några kommunalförfattningar.

Hon vardt därför precis tokig och hoppade och fräste och trätte och bölade tills hon höll på att mista andan, och den stackars olyckliga flickan fick inte en syl i vädret till försvar eller förklaring.

Till sist blef Fia trött, skuffade in de främmande i köket och sålade till dem en brödkaka och lite mjölk.

Sen befallde hon drängarne att tvärt köra fram oxarne och en flathäck.

Detta gjorde de. Och så kommenderade hon dem att bära ut hennes byrå och linnekista och all den bråte hon fört med sig från Bolet.

— Hva' ska' då bli å, matmor? sporde drängarne och gapade.

— Jo, ja' flötter ifrå' detta Sodom och Gomorrha! skrek hon och var så ilsk, att hon skalf i hvarje lem.

— Jaså, sa' drängarne.

Om en stund var lasset fullt. Fia bredde ett täcke på byrån, som låg midt i häcken, och satte sig upp på densamma.

— Kör nu, du Johan! Och du, Danjel, ska' följa med och leda den broketa kon, som ja hade hit! sa' Fia och tog till att stortjuta.

Måntro, det var inte så godt att lämna stället.

Så drog hon ut ur Högalid och fyllde nejden med sin hysteriska gråt och tandagnisslan, medan en annan kvinna och ett barn sutto inne i köket och gräto.

Det var ett härligt tåg, som Kalle mötte nere på Lerdalavägen. Johan gick vid sidan af det vidlyftiga lasset och dök och röt: »hit och ptro och hej och hå'» på oxarne.

Öfverst på tinnarna af lasset satt Fia med en schal om hufvudet och bölade på sitt vis, medan Danjel och den broketa kon bildade eftertruppen.

— Hva' i Herrans namn står nu på? Har dä' brunnet därhemma? sporde Kalle, när han mötte dem.

— Brunnet! Dä' ä' inte så väl heller så husen ha brunnet. Men kärleken har brunnet opp. Ja' blir inte en dag längre hos en så'n usling och bedragare och fruntimmersskändare, som du ä'! Tvi, tvi, tvi en så'n dålig mänska du ä'! Hvem vet hur många barn du har på böjden? Ysch, en så'n usling! Och ett tocket liderligt kreatur ska' va' or'förare. Tvy den dålie! En kan knappt gitta bo i socknen. Skynna dej nu hem och titta i köket. Där kan du va' or'förare efter detta; där passar du! Men inte i stämma, hör du dä', för du är . . . en . . . en . . .

— Kör mä' henne, ho' ä' stollig! skrek Kalle, som ilsknade till. Drängen grinade och satte åstad med oxarne. Men innan de kommit två steg, hade Fia ryckt till sig tagelhurran och svept slängen om synen på Kalle, så det hven efter'et.

Hade nu Kalle inte varit en ordförande, hvilken ju måste hålla på sin värdighet, skulle han nog dragit ner kvinnan från lasset och låtit henne dansa efter käppen på vägen. Men Kalle var en ordförare och därför gick han med långa steg och sa' aldrig ett ord.

Fia och drängarne fortsatte ner till Bolet.

— —

Ja, här ser ni nu, godt folk, hvad det vill säga att vara kommunalman. Och ändå ha'n i hjärta att baktala, beljuga och illa berykta dessa arma!

Hvad nu Kalle i Högalid beträffade, så är det sant, att Fias afresa med ko och bohag inte just borde kunna göra honom med grå hår.

Men det värsta var, att hon kom igen, när hon fått reda på sammanhanget, och hängde sig om hans hals och grät och tiggde om förlåtelse. Och så fick han behålla henne, stackars karl, och vara tillsammans med henne, som ju dängt honom om ansiktet med en tagelpiska.

Hade han var't en vanlig mänska, skulle han kunnat mota af henne och kört henne åter till mor hennes. Men en or'förare måste för folks muns skull dras med sitt elände och vara föresyn äfven

därutinnan, att han nödgas låta en stollig käring fördärfva hela sitt lif.

Läggen därför inte några stenar på edra ordförares bördor, ty då gören I stor synd, go' vänner. Tänken på Kalle i Högalid. Mellan honom och hans hustru ligger i alla tider ett svidande ärr efter ett piskslag, som kommunalförfattningen var skuld till.

Hämnens icke.

Sven Larsson i Sikanäs är visserligen icke stort likare karl än vi andra rejäla bönder, men han håller sig ändå själf för att vara litet förmer.

Om det är för att han har en gulmålad byggning med frontespis och glasveranda, eller för det att hans pojk är sergeant, det vet jag inte. Han tycker dock inte illa om att drängar och annat löst folk kalla honom »patron».

Men hva' i hundingen är han i alla fall för en patron?

Visserligen är han ledamot i hushållsgillet, och Gu' vet om han inte är medlem i en sådan här »rödbrokig kreatursförening» och i ett »ädelt baggsällskap», som storgubbar ha stiftat och gått in uti. Men hvad göromål och jordbruk och täckdikning och torfströ och fjäderhärfning beträffa, så stå vi oss emot honom lite' till mans.

Därför ha vi liksom haft ett horn i sidan till honom för att han åstundat skällas för patron och hållit sig med en särskild kreatursdräng, hvilket en jordbrukare får lof att vara själf nu för tiden, om han ska' kunna reda sig och gå klar för växlar ... Diskonto sju procent ... Protestkostnad fyra och femtio.

När därför Sven Larsson i Sikanäs en dag råkade ut för en del otyg, hade vi just inte så stor medkänsla för honom, utan grinade tvärtom och sade, att det inte var mer än rätt åt den högfärdsanden. Att vi härutinnan kanske handlade ett grand syndigt, kan väl vara sant, men vi ha' heller inte gett oss ut för att vara några öfverdängare i rättfärdighet.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Den 24 sistförflutne oktober fick patron Sven Larsson en ny dräng, som var en ganska framstående idiot. Men husbonden och drängen kommo i alla fall rätt bra öfverens i början, ty drängen var högfärdig och spansk han som andra dumbommar.

När nu drängen hade varit i Sikanäs vid pass 4 eller 5 da'r, hade han, förstås, enligt vanligheten blifvit glad vid la'gårdspigan, ty kärlek och romantik ska' då finnas i hvarenda vrå härute. I herrgårdssalongerna, i bondgårdarne, i torparhemmen och backstugorna, i logar och ängslador, i selkamrar, på hörännen och i fodergångar, —

TK

öfverallt tränger den sabla kärleken in och regerar öfver folket som den strängaste tsar i Ryssland.

Men ibland skjuter han bom likväl. Den nu berörda drängens kärlek blef inte besvarad. Lotta hade två eller tre andra bestämda fästmän, hon som andra töser, och förde bara skoj med drängen. Hur långt bak i nacken han än satte hättan och hur han smorde och strök fram luggen i pannan, var han ändå inte mänska att knäcka Lotta.

Hon bara konstrades och retades med honom. Till sist blef hon så barbarisk, att hon klippte tagel så fint som det finaste kli och lade i hans säng. Under tre nätter å rad fick den stackars karlen inte en blund i sina ögon, ty så stack taglet honom. Omsider begrep han tillställningen och beslöt att hämnas. Ty hämnden är ljuf.

Så kröp han en skymningsstund upp på la'gårdsloftet och gjorde sig ett hål på ett ställe midt öfver fodergången. Där undstack han sig med en half kanna härsken och illaluktande tran uti en bytta. Rätt hvad det var gick det i dörren där nere och inom ett par minuter såg han en skepnad midt under sitt hål.

— Här har du pomada, du själfgo'a troll! skrek han och slängde ner tranen i hufvudet på den, som stod under.

— Tvy — puh — usch — hva' in i själfvaste landtbruksakademien ä' dä' här — tvy — fö — puh — för slag? röt patron Larsson, hvilken i egen hög person råkat komma in och få eländet öfver sig. Tranen rann simmig som lim i helskägget på'n.

I samma momang kom Lotta dit med lyktan, och så blef där undersökning af.

— Dä' ä' ingen annan än Fransaskojarn, som ställt till'et. Låt oss titta på rännet! sa' hon. Och där uppe fanns drängen ståndande med byttan i näfven.

— Hva' tar du dej till, ska' du häfva smörja på din husbonne? röt Larsson så godt han kunde. Ty tranen klibbade, kan veta, i mungiporna på'n.

— Ja' trodde dä' va' Lotta!

— Lotta! vrålade »patron» och var som en bålgeting. Han lofvade drängen smörj och andra olyckor. Men inskränkte sig i alla fall till att taga ed af honom att hålla tyst med saken.

— Kommer dä' ut, att ja' blir tranbeöster utå min stalldräng, ska' hela hushållsgillet och beredningsutskottet ta' till att grina åt mej — och då slår jag armar och ben å dej! lät patron Larsson och drog sig tillbaka.

Ilskan växte allt mer och mer i drängen. Han gaf sig hundingen på, att han till sist skulle ta' hämnd på Lotta för det hon inte ville älska honom ett endaste tecken. Af kärlek blir det hat ibland, det vet man ju. Annars voro vi karlar inte utsatta för så många ledsamheter och så mycken förföljelse från fruntimrens sida.

Teodor Heurlin

Och det kan ni vara säkra på, godt folk, att då ni hör ett fruntimmer skälla ut t. ex. mej duktigt och ilsket, sägandes att jag är omoralisk, att jag är en grömsing och en fäbom i kärleksvägen, så kan ni slå er i backen på, att hon är ett stackars kvinnfolk, som jag försummat pussa, och som brunnit för mig utan hopp samt därför blifvit så besatt i sitt sinne, att hon inte vet hvad styggt hon skall stapla upp i vägen för mig.

Så var det nu med den här kärlekskranke drängen i Sikanäs. Han kunde inte bärga sig förrän han gjort Lotta något riktigt ondt. För hvarje dag blef han allt ilsknare.

En kväll stod han i stalldörren och såg alldeles tydligt, att Lotta sväfvade in i ladugården ensam och allena.

— Nu ska' ho' då ha sig ett kok stryk, för nu passar dä' sej väl! mumlade han för sig själf och smet efter henne med en spak i näfven.

Han gick tyst som en vessla och drog till dörren efter sig.

Rätt hvad det var fick han höra, att det kom någon och tassade på gången, och han tyckte sig se något hvitt, som närmade sig.

Då höjde han spaken och klippte till.

— Hva' tycker du om en sådan klappning? jublade han, ty han trodde, förstås, att han fått ett bra slag på Lotta.

— Buh — bu — uh —! vrålade först en ko och strax därpå tog Lotta till att skrika:

— Ska' du slå koa' din dumstock, när ho' ska gå bort å drecka. Har du kanske friat te' henne mä' och fått korgen, din skrabbelin? Och så nappade Lotta till sig la'gårdslyktan och tände densamma.

Då visade det sig, att drängastackarn ånyo råkat illa ut. Han hade i sin olyckliga kärlek och ilska slagit af det fina och granna hornet på la'gårdens ädlaste ko och skämt ut henne för evigt. Herre Gu', densamma kon skulle ju fram vid premieringen till sommaren för att bringa Larsson ära och diplom.

Där blef minsann ett vackert lif i ladugården. Lotta ryckte spaken från drängen, som inte kom sig för någonting, och slog och böstade honom och spottade på'n och skällde som en ond ande.

— —

Medan detta timade därute, satt Larsson inne och las med andakt hushållningssällskapets tidskrift, som ju är en slags Codex Sianiticus för hvarje rättskaffens och framstående jordbrukare. Hustru hans satt bredvid och sprättade sönder ett klädningslif med sin mans rakknif.

Hur hon därvid vände sig, slant knifven för henne och for igenom pulsådran i hennes vänstra handlofve. Blodet frustade högt, och Larsson visste inte hur han skulle bete sig med saken.

Men kvinnan hade mera vett. Hon klämde till ådran ofvanför snittet och skrek åt mannen, att genast skicka drängen efter läkaren.

Just som Lotta slutat smeka denne sistnämnde med spaken och medan kon ännu stod framför dem och slängde med sitt lidande och spolierade hufvud, kom patronen instormande i la'gården.

— Kör efter doktorn på ögonblicket, så han kan komma hit och stämma blo'en innan han rinner af henne! Och rör på spelet! Kör i skenande spring! skrek Larsson och gaf sig tillbaka för att bistå sin gumma.

Drängen drog liksom en suck af lättnad, ty han hade beredt sig på det som värre var, när han fick se husbonden.

Och jag ska' säga, att det dröjde inte mer än fyra timmar, innan han kom tillbaka med — djurläkarn.

Han trodde, kantänka, att det var för kons räkning han skulle hämta doktor.

När de så kommo framkörande till förstubron, rakade Larsson ut blek och förfärad:

— Skynda sej, doktor, ja' tror ho' dör i hvar minut. Vi kan inte få bukt med blo'en!

— Har ni henne inne? undrade djurläkaren.

— Ja visst, ho legger på soffan och dras med dö'en!

— Ligger kon på en soffa?

— Koa? Ä' han galen eller fuller? Dä ä' ju hustru mi'!

— Ä' dä hustru hans som har mistat ett horn? Och veterinären grinade, ty drängen hade ju under hela vägen talat om hornet.

Larsson höll på att bli tosig, innan saken vardt uppredd.

— Nå, sen blef det intet annat råd än att veterinären måste ställa till med att hjälpa Larssonskan och sedan söka klena fast hornet på kon.

Kvinnan strök icke med, men kon blef enhornad.

Man kan väl dock tänka sig, hvilken chikan det blef för »patron», att han fick ta till djurläkarn till hustru sin. Och det gladde oss.

Men denna berättelse, för hvars sannfärdighet bå' jag och många andra kan gå i god, lär oss ock, att hämnden är något, som vi inte själfva ska' befatta oss med.

I en samling fristående och kompletta arbeten utgifves ett urval af

Thure Sällbergs

Humoristiska skizzer

från den småländska landsbygden.

Hvarje del kostar 25 öre.

Närmast utgifvas:

HVARDAGSSLIT OCH HÖGTIDSGILLEN.

Med 25 illustrationer.

BONNAKNEP OCH RALLAREDÅD.

Med 24 illustrationer.

GYCKLEJÖSSAR OCH ANDRA FRAMSTÅENDE SYNDARE.

Med 24 illustrationer.

FRIERI OCH GIFTERMÅL, HATFULLHET, HÄMND OCH SLAGSMÅL.

Med 22 illustrationer.

ILLDÅD OCH KÄRLEKSAFFÄRER.

Med 19 illustrationer.